

Treba bo torej nekoliko časa, preden bodo okolščine moskovskega atentata tako znane, da dobi človek jasno sliko. Dotlej je treba seveda sprejeti tista poročila, ki so na razpolago, pa ostati pri tem skeptičen.

Slovensko republikansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGO, ILL.
IZVRŠEVALNI ODBOR:
Frank Bostič, Filip Godić, Martin V. Konda, Etbin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:
Matt. Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:
John Ermene, Joseph Fritz, Joseph Ivanetič, J. Judnič, Ivan A. Kaker, Anton Motz, Frank Mravlja, Jacob Muha, Zvonko Novak, K. H. Pogodič, Matt Pogorelec, John Rezel, Jos. Steblaj, Frank Sava, Frank Udovič, Charlie Vesel, Andrew Vidrih, Stefan Zabrie, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljke je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1, Cicero, Ill.)

SREDSTVA NAŠIH NASPROTNIKOV.

Preden se je v Clevelandu sešla konvencija S. N. Z., je bilo med člani te organizacije slišati različne glasove, ki so zahtevali od svojih voditeljev, da naj poiščejo pot za sodelovanje s S. R. Z. in nekateri delegati so naravnost zahtevali, naj se povabi eksekutiva S. R. Z. na njihovo zborovanje. Gospodje okrog "Clevelandске Amerike" naj se nikar ne trudijo, da bi to utajili, kajti sami smo dobili taka pisma od njihovih delegatov.

Voditeljem niso bili ti pozivi nič všeč, kajti njim ni šlo nikdar za to, da bi se omogočilo sodelovanje s S. R. Z., temveč za to, da bi se S. R. Z. popolnoma umaknilo ali pa se vsaj njim podvrglo. Toda ker so morali računati z razpoložljivim članstvom in ker dobro vedo, da je program Slovenskega Republičanskega Združenja vsem Slovencem bolj simpatičen od avtokratične kraljeve deklaracije, jim ni kazalo nič drugega, kakor igrati pred članstvom komedijo, ki naj bi sugerirala njihovim članom, da se oni resno trudijo za sodelovanje s S. A. Z., ampak da so republikani take hudobne trme, da ni z njimi kaj začeti.

Temu neodkritosrečnemu namenu je predvsem služila "Izjava", ki je bila sprejeta na clevelandskem zboru. S to izjavo so aranžirali hoteli napraviti na slovensko javnost vtisk, da ni S. N. Z. vezana z monarhičnim programom in da ji vsled tega tudi vsak republikanec mirne vesti pristopi ali pa vsaj s čisto vestjo z njo sodeluje.

To je bila zvijačna komedija in S. R. Z. ne more nikdar sesti na take limanice. Režiserji komedije so to dobro vedeli; dr. Vošnjak ni tako ignoranten, da ne bi razumel brezpomenosti clevelandске izjave in da bi smatral S. R. Z. za organizacijo bedakov, ki se vjamejo na vsak trnek. Za sodelovanje obeh organizacij je bila clevelandska izjava popolnoma nesposobna. Ampak dobra je bila za instrument, s katerim poskušajo diktatorji sipati svojim članom pesek v oči.

Popolna laž je, če trdijo agenti Pašić-Trumbićeve monarhije, da ni S. N. Z. vezana z monarhičnim programom. Če res ne bi bila, tedaj bi se lahko resno začelo govoriti o sodelovanju, ne o združitvi. Združitev ne bi bila niti potrebna; sodelovanje bi pa pomenilo biti koristno. Da se brez združitve lahko izhaja, kaže akeja Čeho-Slovakov, ki imajo manj diference kakor mi, pa so vendar zbrani v treh organizacijah: Český Národní Sdružení, Svaz Českých Katolíků in Slovenská Liga.

Toda za delo SNZ je "Kraljevina Srba, Hrva ta i Slovenaca" s Karagorgijevićevo dinastijo obvezna in nobena clevelandska izjava ne spravi tega dejstva s sveta. Čim bolj se agenti londonskega odbora trudijo, da bi zatajili članom to resnico, tem bolj je s tem dokazano, da je bil njihov namen od vsega početka neodkritosrečen. Da je monarhični program obvezen za S. N. Z., je pa popol-

noma jasno po tem, da priznava S. N. Z. londonski odbor in se mu podreja. S tem se torej logično zavezuje za program in delo londonskega odbora. Program londonskega odbora se pa imenuje Kraljeva deklaracija. In ta deklaracija je odločno monarhičen dokument, izključujoč vsako drugo obliko države in izključujoč pravico naroda, da si sam izbere formo državnega življenja. Ta pravica naroda je uničena z določbo o kraljevski sankciji.

Dokler je ta monarhična, avtokratična, z demokratičnega stališča izdajalska deklaracija program londonskega odbora, je vsaka organizacija, ki priznava ta londonski odbor in se mu podreja, vezana z monarhičnim programom. To velja tudi za S. N. Z.

Zaradi tega je popolnoma jasno, da je za S. R. Z. sodelovanje s S. N. Z. enostavno nemogoče, dokler je S. N. Z. podrejena londonskemu odboru in dokler je za londonski odbor Kraljeva deklaracija merodajna.

Od voditeljev S. N. Z. pa ni pričakovati, da bi storili kakršenkoli resen korak, ki bi omogočil sodelovanje. Z vsem svojim početjem delajo na to, da se še bolj poveča prepad med obema organizacijama in da postane vsako zблиžanje nemogoče.

Da je to njih resnični namen, dokazuje sistematično ruvanje proti S. R. Z., pri čemer se poslužujejo agenti avtokracije najpodlejših, a povsod po enem receptu napravljanih sredstev, kar kaže, da ima to početje en vir, eno metodo in eno vodilno roko. Med ta sredstva spada podlo, lažljivo denunciranje organizacij S. R. Z., ali pa članov, ki so delavni v gibanju.

Ker so jugoslovanski kraji daleč od Združenih držav, ker je vse jugoslovansko vprašanje zelo komplicirano, ker so vsled tega večini ameriškega prebivalstva podrobnosti problema neznane ali pa vsaj nejasne, špekulirajo nekateri "velike glave" monarhičnega štaba, da bi mogli to nepoznavanje razmer porabiti za očrnenje in blatenje članov S. R. Z. in njihovega dela. Ljudje, ki so še pred par meseci imeli same Frane Jožefe in Rudolfe na svojih stenah, časnikarske čunje, ki so še lani pele visoko pesem avstrijskega in habsburškega kralja, se bijejo sedaj po prsih in glumijo ameriško lojalnost. Ne da bi se s tem zadovoljili, se pa drznejo take kreature dolžiti avstrijskih simpatij Slovencev republikanskega mišljenja, ki so bili nasprotniki avstrijske vlade, ki so imeli boje s habsburškim sistemom in so imeli zedinjenje Jugoslovancev na svojem programu, davno preden je kdo vedel, da bo Amerika Avstriji napovedala vojno.

Kakor rečeno, se vrši to infamno početje sistematično in ne slučajno. S takimi denunciacijami so poskušali v Minnesoti, v Wisconsinu, v Ohiju, v Pennsylvaniji — poskušali pač brez uspeha, ker se njihove laži povsod dokažejo, ampak poskušali v nadi, da jim bo kje nevednost pomagala in da se bodo ljudje ustrašili zaslišavanja ali drugih sitnosti.

Naravno je, da se zaganja s tem ničvrednim početjem le bolj in bolj globoko klin med obe organizaciji. Kajti kdo naj pričakuje od poštenih ljudi, da se bodo kar na lepem jutri združili s svojimi današnjimi obrekovalci?

Obrekovalanje pa je res glavno sredstvo kraljevskih agentov. In centrala te infamne kampanje je pri "Clevelandске Ameriki", katere glas je med Slovenci pač že tako slab, da ne more postati slabši.

"Clevelandska Amerika" se je enkrat vjela in ne bo mogla utajiti fakta, čeprav so prijatelji njenega izdajatelja skušali s skrivnostnimi obrazi odvrti sum denuncijantstva od njega.

Okroglo pred enim mesecem je bila v Clevelandu, O., vrsta shodov, na katerih je govoril član eksekutive S. R. Z. Etbin Kristan. Poročila o teh shodih so prišla v javnost; tudi S. R. Z. je dobilo poročila in njega eksekutiva je poučena ne le o shodih, ampak tudi o ostalih okoliščinah. Vemo n. pr., da so monarhični agenti na vse kriplje skušali preprečiti te shode. Vemo, da so se v tem zmislu trudili pri oblastih. Vemo, kako so se posamezniki lagali po mestu, da so shodi prepoveda-

ni, da je Etbin Kristan aretirani t. d. Vemo, da sta imela kraljevaška lista brezprimerdo podle, od prve do zadnje besede zlagane napade na Kristanovo osebo; in ravno tako vemo, da niso vsi ti nepošteni eksperimenti imeli niti najmanjšega uspeha.

"Clevelandski Ameriki", ki je prav pred nedavnim pisala, kako lepo bi bilo, če bi S. R. Z. in S. N. Z. delali skupaj, pa to ni dalo miru. V stanju moralnega mačka je izdajateljstvo tega "dičnega" lista skrpčevalo denunciacije, o kateri si je njen junak najbrže domisljal, da spravi člana naše eksekutive Etbina Kristana v kašo.

Če bi pri ameriških vladnih oblastih odločali izdajatelji "Clevelandске Amerike", bi bilo mogoče, da bi se njih želja izpolnila. Ker pa ne zahtevajo par načrtenih bedarij, je bilo seveda nemogoče, da bi se uresničila Pirčeva srečna želja.

Ko je lanska konvencija S. R. Z. volila eksekutivno, je pač vedela, komu izroča vodstvo svojih poslov. Če ne bi bilo članstvo že davno poznalo Etbina Kristana in njegovega dela, ga ne bi bilo izvolilo v eksekutivno, kakor ne Kržeta, Zavrtinika in ostalih članov. Zaradi tega je eksekutivi S. R. Z. popolnoma jasno, da ne bi mogla niti najintenzivnejša preiskava dokazati niti sence tistih sumnic, ki bi jih bila "Clevelandska Amerika" radla vrgla na našega delavnega člana; vsaka preiskava bi mogla dokazati le to, kar je eksekutivi in članstvu S. R. Z., pa tudi raznim merodajnim faktorjem v Zedinjenih državah že davno znano: Da je bil Etbin Kristan v bojih z avstrijsko vlado že v starem kraju; da je bila jugoslovanska federativna republika njegov program še pred vojno; da je razkrival avstrijske grehe v javnosti od prvega dne, ko je prišel v Ameriko in da mu ni bilo, kar se tiče vojne, treba menjati stališča šele tedaj, ko je predsednik Wilson izjavil, da je vojna stanje med Zedinjenimi državami in Avstrijo.

Če bi šlo le za to — kar je itak ogromni večini slovenskega ljudstva dobro znano — se nam torej ne bi bilo treba baviti z zadevo. Omeniti jo pa moramo zato, ker mora slovensko ljudstvo v Ameriki spoznati, kakšnih podlitih sredstev se znajo posluževati ti "dični" nasprotniki. Da spoznajo to tudi drugi faktorji v Ameriki, kolikor še niso poučeni, zato je poskrbljeno.

Slovensko demokratično ljudstvo bo pa tudi razumelo, zakaj ne more biti razmerje med S. R. Z. in S. N. Z. drugačno kakor je. Svojemu obrekovalcu ne more nihče roke stiskati. Dokler se poslužuje S. N. Z. takih metod in dokler imajo taki značaji odločilno besedo, je vsak sporazum nemogoč. Vpričo sistematične podlosti je bilo S. R. Z. doslej še veliko preveč prizanesljivo. Naše članstvo naj bo prepričano, da bomo z naprej prakticirali manj odpuščanja in usmiljenja, ampak bomo merili po zaslugi.

Eksekutiva S. R. Z.

PROSLAVA NEODVISNOSTI V JOHNSTOWNU, PA.

Se nikdar se ni 4. julij, praznik ameriške neodvisnosti v našem mestu praznoval tako sijajno, kakor letos. Gotovo velja to sploh za vse Zedinjene države, ker dajejo sedanjí dnevi prazniku neodvisnosti poseben in povečan pomen. Toda moja naloga je omejena na Johnstown. Tukaj se lahko pravi, da se je 4. julij praznoval nad vse sijajno in da so se pri tem Slovenci prav posebno odlikovali, obenem pa tudi pokazali ameriški javnosti, po čem hrepeni naš narod.

Glavni del proslave je bila parada, katere se je udeležilo okrog 10 tisoč oseb. Zastopana so bila društva vseh tukaj živčih narodnosti, in med njimi so slovenska društva posebno častno rešila svojo nalogo. Nič ni pretirano, če se pravi, da so slovenske organizacije prekosile društva vseh ostalih narodnosti in dale vsej prireditvi pravi glasovni značaj. Pri paradi je bilo udeleženi nad tisoč slovenskih članov; nad našimi društvi je vihralo deset ameriških zastav in med njimi slovenska trobojnica. Nenavadno lep vtisk je napravila skupina slovenskih deklic, katerih je bilo okrog 40, vse belo oblečene, nekatere komaj ští-

letne, od občinskega povsod navdušeno pozdravljene, so se kljub dolgi hoji in vročini imenitno držale. Vodile so jih starejše deklice, vsa skupino je pa aranžiral Mr. Vidoslav Ročanek.

Časopisje v Johnstownu je polno hvale in tudi ljudstvo povsod pohvalno omenja nastop tujenarodnih društev, posebno slovenskih.

Pred vsemi našimi organizacijami se je nosil napis:

Slovenian Societies,

Members of Slovenian Republican Alliance.

Med drugimi napisi so bili sledeči:

Federal Republic for Jugoslavs is our Ideal — Freedom for all Nations on Earth — Kaisers Autocracy must be crushed — Uncle Sam will protect our little Slovenian nation — The boys offer their lives, what are you giving? — We had better die and have America live, then live and have America die — The American Eagle protects you; now you protect him. — Talk won't win the war, do something!

Zadnji napis, ki so ga Slovenci na izrecno željo dali srbskemu društvu iz Cambria City, se je glasil:

All Jugoslavs Unite Into A Federal Republic.

Deklice so nosile napis:

Slovenian Girls — We Are All For Liberty.

Povsod, kjer je korakala parada, so naši napisi zbužali največjo pozornost in toliko zanimanja, da je potem nastalo povpraševanje o naših ciljih in o našem programu tudi v krogih, ki so se prej malo brigali za take reči.

Slovenci smo pokazali, da hočemo združitev in svobodo in da ne maramo ne cesarjev ne kraljev, pa naj bodo Petri ali Pavli, da bi imeli narode na vajetih. To so tukaj pokazali tudi Srbi.

Resnica je, kolikor je nam mogoče opazovati, da so tudi Srbi pristaši republike, treba jim je le razložiti naš program. Zategadelj je potrebno, da se stopi z njimi v stik. Kar se tiče nas v Johnstownu, bomo storili vse potrebno, da pride luč v vse kote in tukaj je gotovo, da ne bodo imeli kraljevinski agenti s svojo humbergarijo prostora.

Jugoslovanski odbor in njegov privesek naj bi že enkrat nehali trditi, da je narodov zastopnik. Dokler bo delal za monarhično načela, ne pridobi mase naroda za svoj program. Narod bi ga priznal, če bi se odkrito postavil na demokratično podlago, delal za zблиžanje vseh Jugoslovancev brez izjeme in za jugoslovansko republiko. Zakaj to je tisto, po čemer narod resnično hrepeni. Slovenski časopisi, ki podpirajo Slovensko Republičansko Združenje, delajo v veliko korist naroda; kdor dela nasprotno, naj bo pa uverjen, da bo narod z njim prej ali slej obračunal.

Andrej Vidrih,

tajnik Zveze slovenskih društev za Johnstown in okolice.

HRVATSKO REPUBLIKANSKO UDRUŽENJE.

Cleveland, O.

Pomenuta organizacija sazivilje

na dan 14. jula o. g. v tri sata p. p.

JAVNU NARODNU SKUPŠTINU.

sa temom

JUGOSLAVENSKO PITANJE.

Glavni govornik biti će M. Polovina iz Detroita, Mich.

Skupština će se obdržavati v Birkovoj dvorani, 6006 St. Clair Ave.

Jugoslaveni, a napose Hrvati u Clevelandu!

Sadanjí rat riješava medju inima i naše narodno pitanje. Hoćete li da ga riješe sa narodom ili bez njega, po volji naroda ili protiv njegove volje? Narod, koji u ovoj sudbonosnoj dobi ne poradi sam o svojoj budućnosti, morati će primiti sudbino, kakovu će mu prikojiti drugi. Ako hoćemo, da bude narod ikada sam svojim gazdom, treba da se sam prihvati svoga posla, a da bude to mogao uspešno, treba da si stvori svoju organizaciju za to.

U to ime zovemo Vas na skupštinu, na kojoj ćemo govoriti o pitanju, što se tiče sviju nas.

Uganke po brzojavni žici.

Iz Amsterdama poročajo: Ukrajinski brzojavni biro v Kijevu javlja brez Berlin, da se pominke veliki knez Mihael, brat bivšega carja, na čelu češko-slovaških čet proti Moskvi. Mihael je bil proglašen novim ruskim carjem pred nekaj dnevi v Sibiriji.

Pazimo: Vest prihaja preko Berlina. "Ukrajinski brzojavni biro v Kijevu" javlja; in v Kijevu vladajo Nemei.

"Kölnische Zeitung" piše, da se avstro-nemški vojni vjetniki v Sibiriji bore z boljševiki proti češkoslovaškim četam. List pravi, da so bili vjetniki vsled gladi in drugih težav prisiljeni pomagati boljševikom proti kontrarevolucionarjem.

Tako poroča Kölnische Zeitung, torej nemški list v Kelmorajnu.

Vesti iz Kodanja, ki prihajajo iz nemških virov, pravijo, da so pristali velikega kneza Nikolaja strmoglavili sovjetsko vlado v treh sibirskih krajinah Irkutsk, Blagovješčensk in Khabarovsk. K porazu boljševikov so največ pripomogli Čehoslovaki, ki si z bojevanjem delajo pot skozi Sibirijo; dalje se je izneverilo več čet rdeče garde, ki so pobile častnike in se podale.

V Kodanju je druga podružnica nemške poročevalske tvornice; prva je v Stockholmu.

"Vossische Zeitung" v Berlinu javlja, da so se pojavili v Harbinu (Mandžurija) voditelji kadeške stranke profesor Miljukov, Aleksander Gučkov in še nekaj drugih, ki so pričeli tam protiboljševiško gibanje v Sibiriji.

To pravi zopet berlinski list.

Berlinska "Tageszeitung" pravi: "Tukaj se misli, da boljševiška vlada kmalu pade in da je Kerenski moč bodočnosti v Rusiji."

Zopet berlinski list.

Da bi v Berlinu želeli Kerenskoga, jim pač nihče ne verjame. Uganka: Zakaj pošiljajo to v svet? Zakaj skušajo označiti stališče boljševikov za negotovo prav v tistem času, ko se pripravlja Amerika, da bi pomagala Rusiji?

Razna poročila govore, da so bili v Vladivostoku krvavi boji med rdečo gardo in Čehoslovaki. Mnogo boljševikov je ubitih. Češkoslovaške čete so v popolni posesti vladivostoške luke.

Iz Moskve poročajo: Na seji petrogradskega sovjeta je izjavil Zenovičev, da je veliki knez Mihael Aleksandrovič pobegnil iz vjetništva v Perm pred dvema mesecema.

Iz Kodanja poročajo: "Tukajšnji list "Berlinske Tidende" poroča, da je bivši ruski car Nikolaj Romanov pobegnil iz Jekaterinograda s svojo družino vred in zdaj se nahaja v Bergenu na Norveškem. Potoval je nepoznan. To vest je sporočil neki potnik, ki je prišel na ruski ladji iz Murmana in ki je videl Nikolaja, ko se je vkrcal na ladjo."

Izza večkratne Nikolajeve smrti je ta vest vredna cekin. Ampak ob tej priliki se spominjamo, da je Nikolaj tudi prej že parkrat telegrafično pobegnil in enkrat ga je korespondent pripeljal že v Anglijo. Počakajmo torej, kam pojde bivši batjuška iz Bergena. Najprej nemara spet v Jekaterinograd.

Iz Moskve poročajo: Med velikorusko republiko in Ukrajino je bilo 14. junija podpisano premirje in pričelo se je pogajanje za mir. Premirje sta podpisala Rakovski, načelnik boljševiške delegacije, in Selovkin, načelnik ukrajinske mirovne komisije.

Iz Washingtona javljajo: Ameriški poslanik Francis v Rusiji poroča državnemu departmentu, da je sovjetska vlada v Moskvi ukazala aretirati krajevne uradnike v Arhangelsku. Vzrok ni naveden. Sovjet je pred nekaj dnevi razglasil vojno stanje v provinci Arhangelsk. Tam se nahajajo zavezniško-ameriške čete pomorskega in po zadnjih vesteh se bližajo temu okolišču nemško-finske čete.

Poročilo ameriškega poslanika je kratko in ne omenja ničesar o eksekuciji bivšega carja, monarhistični vstaji in padcu boljševikov v Moskvi, kakor so se glasile senzacionalne vesti zadnje dni iz nemških virov in ki se še ponavljajo.

Iz Londona poročajo: Nemei so pričeli z invazijo Mormanska v severni Rusiji z namenom, da okupirajo ruska pristanišča ob Ledenem morju in se polaste odonotnih skladišč streliva in drugega materijala. Nemško-finske čete so že prekorale rusko mejo in napadle Ruse. Iz Helsingforsa poročajo, da je nemška armada na finskih pomnožena na 50.000 mož.

Iz Moskve poročajo preko Londona, da so se te dni vršile volitve v Petrogradu. Izvoljenih je 32 boljševikov in dva socialna revolucionarja.

Očitno gre za volitve v vsruski sovjat. Za

lokalni petrogradski sovjat so bile volitve že zadnji teden in so zmagali boljševiki z velikansko večino. Ker pa imajo na Ruskem proporcionalno volilno pravico, bo tudi socialna revolucionarna manjšina imela svoje delegate.

Iz Berna brzojavljajo: Dunajska "Neue Freie Presse" poroča, da so Avstrijci obesili 300 češko-slovaških prostovoljcev z italijansko armado, katere so vjeli v bitki na hribih Montello.

Iz Londona poročajo, da bodo Čehoslovaki v Sibiriji usmrtili toliko odonotnih nemških vjetnikov iz Avstrije, kolikor je bilo usmrčenih Čehoslovakov v avstrijskem vjetništvu, ako Avstrija ne preneha z ubijanjem vjetnikov.

Neka vest, baje iz Pariza, pravi, da je prišel Trocki na skrivnem na Dunaj, hoteč sodelovati v avstrijski revoluciji.

Če ne bi bilo v Rusiji sami prokleto važnih opravkov, ki menda zanimajo tudi Trockega, bi bili pripravljeni verjeti to vest. Za sedaj bomo pa rajši počakali, če pride kakšno bolj zanesljivo potrdilo. Na vsak način spada ta telegram med tiste, ki čitatelju kažejo verjetnost poročil v sedanjem času. Kaj se je po brzojavnih vesteh zadnji čas vse godilo s Trockim?

I. Z Leninom vred bi bil moral obiskati "gotove odlične osebnosti" v Berlinu in na Dunaju. Čitatelju je bilo dano na prosto, da ugiba po mili volji in po nagnenju, ali so tiste "odlične osebe" Viljem in Karl, Hertling in Burian, Scheidemann in Lenthner, ali Liebknecht in Fritz Adler.

(Koniec na 8. strani.)

Zadruga pri starih Slovencih.

Značaj naroda je odvisen od zemlje, na kateri živi, in od dela, s katerim se peča. Slovenci so bili kakor drugi Slovani že od nekdaj poljedelci. Poljedelci pa ne zapuščajo lahke svojega zemljišča, da bi šel osvajat tujo zemljo, pleniti in ropati, temveč se trdno drži lastne grude. S tem se strinjajo najstarejša poročila, ki opisujejo Slovence kot delavno, miroljubno ljudstvo. Vendar je sila časa potisnila tudi Slovence med v roko in niso kar nič zaostajali za svojimi bojevitimi zavezniki Obri. Iz vsega, kar nam poročajo zgodovinski viri o mnogih vojnih pohodih Slovencev v šestem in sedmem stoletju, moramo sklepati, da sta naše pradede tedaj živela v prvi vrsti vojna in plen, ne pa mirno kmetiško delo. A to je bila prehodna doba, ki je minila, ko se je ljudstvo stalno naselilo v svoji novi domovini in so se povrnili mirnejši časi.

Kmetovanje starih Slovencev je bilo zelo preprosto. Na položnih, prisojnih krajih so izrebrili gozd s sekuro ali pa s požiganjem in tamkaj postavili svoje selišče. Za oranje jim je namesto železnega pluga služilo "drevo," to je močna lesena kljuka ali kolenčasta drevesna veja, s katero so zrahljali zemljo. Hiše so bile vse lesene. Zidana poslopja stavili so učili Slovence šele tuje. Tako čitamo, da je gradeški patriarh Fortunat Ljudevitu Posavskemu poslal zidarjev, da so mu zidali trdnjavo, prav tako je solnograški nadškof Liutpram slovenskemu knezu Pribinu poslal zidarjev, kovačev in tesarjev, da so v Blatogradu postavili cerkev sv. Adrijana. Poleg obdelane polja je dajala živinoreja glavni vir dohodkov. Po goratih krajih, na pr. na Tolminskem, je bilo skoro izključno le pastirstvo in planinarstvo udomačeno. In tolminski pastirji so gonili svoje črede po zimi globoko doli v furlansko nižavo.

Stara kakor slovenski narod sam je tudi slovenska čebelarstva. Slovenci so jo poznali gotovo že v svoji prvotni domovini na južnem Ruskem, kjer so obsejni lipovi gozdi bili za njo zelo pripravi. Tudi v novih alpskih pokrajinah so se pričeli marljivo pečati s čebelarstvom. Ker so imeli zemlje toliko, kolikor so je mogli izrebrati, zato so posekali na prisojnih krajih cele gorske obronke in pustili, da so se prerastli v vresjem. Tu so imele čebele bujno pašo. V mnogih listinah se taki čebelni pašniki izrecno omenjajo. Pri marsikateri slovenski kmetiji je bil pridelek na medu in vosku veliko več vreden, kakor pa na žitu ali mladih živalih. To izpričujejo najstarejši urbarji ali zapisniki davčnin, ki so jih morali podložniki dajati graščaku od svojih pridelkov. Tu je pri mnogih vaseh zabeleženo le malo živine ali žita, pač pa velika množina medu.

Tudi obrt Slovencev ni bila neznana. Platno za potrebno obleko se je izdelovalo doma; tudi lončarstvo je bilo zelo razširjeno. Polagoma se je obrt razvila tako, da so vsi prebivalci istega kraja izdelovali blago ene vrste, kakršno so se bili naučili od svojih pradedov in ga potem zamenjavali med seboj. Tako so bili v enem kraju sami

kolariji, rešetarji, lončarji, kožarji ali tkaleci. Frankovski in beneški trgovci so prinesli razno tuje izdelke v deželo, okraske iz zlata in srebra ali druge kovine, steklene kupice, umetno kovano orožje, in so jih zamenjavali za platno, kožo in volno. Na rudarstvo sponinjajo nekatera stara krajevna imena; na pr. Železno, Rudnik.

Družabno življenje starih Slovencev je bilo osnovano na zadrugi. Zadruga je bila družba sorodnikov, ki so skupaj bivali v eni hiši in skupno obdelovali nedeljivo posestvo. Ako je namreč zakonski par imel odrasle otroke, si ti niso ustvarili svojega lastnega gospodarstva, ampak so tudi po ženitvi ali moštvi s svojimi starši skupaj živeli in gospodarili. V zadrugi so bile torej združene poleg dedov tudi družine bratov, sester, vnukov in pravnukov. Nihče izmed njih ni imel osebne lastnine, ampak vsa zemljišča in poslopja, živina in vse hišne in gospodarske orodje je bila skupna last vseh zadrugarjev. Kar je posameznik pridobil, je prišlo v korist celi zadrugi, enako pa je morala tudi vso škodo trpeti. Kadar je bila hiša pretesna, so postavili poleg nje drugo, tretjo in mnogokrat se je zadruga tako namnožila, da je nastala cela vas, kjer je sto do tristo sorodovincev bivalo skupaj. Vsaka zadruga je imela svojega poglavarja, ki so ga nazivali starešina, gospodar, ali pri Hrvatih domačin. V začetku je bil najstarejši mož (ded) za starešino, pozneje so ga polnoletni člani zadruge volili izmed sebe, in sicer tistega, ki se jim je zdel najmočnejši in najizkušenejši. Po nekod, na pr. pri beneških Slovencih, pa je navadno starešina sam pred svojo smrtjo priporočil tistega, ki ga je smatral vrednim, da mu je naslednik. Starešina je vodil vse hišne in gospodarske zadeve zadruge. Razdeljeval je delo, sprejemal dohodke, skrbel za vse potrebe posameznih članov in razsojeval prepire med njimi. Dokler so bili Slovenci še pogani, je bil starešina tudi duhovnik zadruge, ki je imel skrbeti za običajne daritve. Vsi zadrugarji so morali biti starešinam pokorni in jih spoštovati. Umrli so vedno ohranili blag spomin, jih celo oboževali in častili kakor hišne varuhe. Po prvem poglavarju so se imenovali tudi vsi člani zadruge. Ako mu je bilo ime Marko, so se zvali njegovi zadrugarji Markoviči, če je bil Rado, so se zvali Radovljani, če Pribina, Pribinci.

Združeno življenje je doneslo mnogotere koristi. Vplivalo je ne le na družinsko življenje, temveč tudi na narodno gospodarstvo in ves družabni red. Zadruga so preprečile razkosavanje posestev in pospeševale umnoževanje zemlje. Rodbinska vez, ki je družila bližnje in daljne sorodnike, je bila močna opora proti uboštvo. Vsaka zadruga je morala sama skrbeti za svoje onemogle in bolne člane. Dedščine niso poznali, ker je vse premoženje za vse čase ostalo nedeljivo, in smrt posameznika v razmerah zadruge ni nič izpremenila.

Sledovi nekdanjih zadrug so se še marsikje ohranili do današnjega dne. Pri beneških Slovencih žive včasih tri do štiri družine v eni hiši.

Tisti sin, ki ga je umirajoči oče blagoslovil, pa vodi celo gospodarstvo. Drugi morajo delati in gospodarja ubogati. V Beli Krajini imena mnogih vasi izpričujejo, da so bile nekdaj tam zadruga, na pr. Adlešiči, Pribinci. Semtertja se nahaja tudi še skupno premoženje, katero opravlja eden v imenu vseh bratov.

Iz zadrug so nastale vse druge politične skupine naših pradedov. Zvezo več zadrug v okrožju so nazivali župo. Njej je načeloval župan, ki je imel zdaj večje, zdaj manjše okrožje pod seboj. Središče župe je bil grad (gradišče), s plotom, rovi in okopi utrjen prostor na strniščih, sredi vode ali močvirja, kamor so shranjevali dragocenosti in se o vojnem času zatekali žene in otroci, ki se niso mogli sami braniti proti sovražnikom.

O razmerju vojvode (kneza) do naroda smo že slišali. Bil je izprva poveljnik pri skupnih bojnih podjetjih in oblast, ki jo je imel, je bila le začasna. Pa tudi potem, ko so knezi stalno vladali v deželi, so prejeli svojo oblast vsled proste volitve, prav tako kakor je možki član zadruge postal njen gospodar, ker je bil za to službo izvoljen. Zato čitamo v starih zgodovinskih poročilih o Gorazdu in Hotimiru, da so si jih Slovenci "izbrali in postavili za kneze."

Umeščenje novega kneza na knežji stol se je vršilo s posebno slovesnostjo. Ohranil se nam je obred, s katerim so se vmeščevali v srednjem veku nemški koroški vojvodi. Ni dvoma, da izvira ta obred, če odštejemo male poznejše izpremembe, še iz dobe slovenske samostojnosti, ko si je ljudstvo samo izbralo in postavljalo svoje vladarje. Hkrati se v njem prav jasno izraža razmerje, kakršno je vladalo med knezom in ljudstvom pri starih Slovencih.

Zgodopisci nam ta obred tako-le opisujejo:

Proti severu od Celovca se razprostira ozka ravnina, Gosposvetsko polje. Na zahodni strani te ravnine, ob vznožju šenturske gore, pa stoji vas Krnski grad, kjer se še poznajo sledovi starodavnega gradu koroških vojvod. V bližini tega gradu je cerkev sv. Petra. Za njo je stal nekdaj napol v zemlji zgornji del rimskega stebla, ki so ga imenovali knežji stolec ali knežji kamen. Tisti dan, ko je imel vojvoda biti umeščen, je sedel na ta kamen svobodni kmet. Njega pa so obdajale nečiste množice ljudstva, pričakujoč novega vojvoda. Ta se je približal s sijajnim spremstvom, slavnostno napravljen, a preden je prišel h knežjemu kamnu, je moral odložiti praznjo obleko in nadeti kmetiško nošo: suknjo, hlače in plašč iz sivga suknja, trde kmetiške čevlje in siv klobuk. V levo roko je vzel palico, z desno pa je vodil na vrvi dvoje živali, lisastega vola in lisasto kobilo, ki se še niso rabile za vprego. Tako opravljen se je bližal kamnu. Ko je kmet zagledal bližajočega se vojvoda, je zaklical v slovenskem jeziku: "Kdo je tisti, ki se tamkaj približuje?" Ljudstvo mu odgovori: "Deželni knez je." Dalje vpraša kmet: "Je li pravičen sodnik? Ali mu je mar blagor do-

movine? Je li svobodnega stanu? Je li častilec in varih prave vere?" "Je li bode vedno!" mu odgovori ljudstvo. Zopet povzame kmet: "Pa s kakšno pravico me more pregnati s tega sedeža?" Ljudstvo odgovori: "Odkupil ti ga bode s šestdesetimi vinarji, lisastimi živalmi in z obleko, ki jo ima, in tvojo hišo bode opustil vseh davkov". Nato je kmet kneza lahko udaril na lice, vzel vola in kobilo in se umaknil s kamna. Knez se je usedel nanj, mahnil z mečem proti vsem štirim stranem sveta in je obljubil, da boče biti ljudstvu pravičen sodnik. Potem je še izpil iz kmečkega klobuka jožire vode v znamenje treznosti in zadovoljnosti s tem, kar mu daje domača zemlja. Pozneje, ko so bili Slovenci že kristjani, je šel knez z vsem spremstvom vred čez polje v gosposvetsko cerkev k slovesni maši. Šele po tej cerkveni slovesnosti je knez slekel kmetiško obleko, se opravičil po knežji in sede k obedu. Popoldne pa je šel na polje, kjer stoji še dandanes iz nadgrobnih kamenitih plošč sestavljen "vojvodski prestol" z dvema sedežema. Na enega je sedel knez, sprejel poklon gospode in naroda, delil milosti, potrjeval stare pravice in svoboščine, poslušal prošnje in pritožbe in razsojeval prepire. Med vso slovesnostjo sta smela dva kneta, Patovčan in Gradekar, travo kositi, žeti, celo požigati in pokonečavati, koder se jima je ljubilo. Na ta način se je hotelo narodu pokazati, kako bi se mu godilo, ako bi ne imel vladarja, ki mu varuje svobodo, življenje in imetje.

Iz tega obreda povzamemo sledeče: Knez je bil pri Slovencih le prvi med starešinami in je prejel svojo oblast iz rok preprostega ljudstva, čigar zastopnik je bil kmet na knežjem kamnu. Kmečka noša, živali, požirek vode iz klobuka ga spominja, da je iz ljudstva izšel in ga tudi knežje dostojanstvo od njega ne loči. Drugi deli obreda predstavljajo njegovo oblast: Knez je voditelj v vojski in branitelj domovine (mahljaj z mečem), najvišji sodnik in zaščitnik pravice, najvišji duhovnik, pozneje v krščanski dobi varih prave vere. Slovenski jezik, ki se je rabil pri obredu, izpričuje, da izvira še iz tiste dobe, ko je edini Slovencev gospodoval v Gorotanu.

Razmerje poglavarjev (županov, knezov) do naroda se je izpremenilo, ko so tuji frankovski vplivi izpodrinili preproste, domače običaje. Pfvotna enakopravnost je izginila. Odlične rodnine, ki so imele mnoga sredstva, so si razne častne službe in dostojanstva stalno privajale in si znale pridobiti raznih pravic in svoboščin. Tako je nastalo slovensko plemstvo, ki se je pa globlje vkoreninilo šele za časa tujega gospodstva. Kjer so bili pa stanovni privilegiji, je naravno, da so nastali tudi brezpravnosti stanov, sužnji. K tem so se izprva prištevali le vojni vjetniki in hudodelci, ki so morali v zadrugi opravljati hlapčevska dela, pa so sicer imeli še dosti ugodno življenje. Na bojnih pohodih v Furlanijo in na Nemško so zajeli Slovenci mnogo kristjanov in jih dovedli s seboj kot vjetnike. Zato je dolgo časa pomenjalo ime "krščenik", "krščenica" toliko kot hlapec ali dekla.

Koroške narodne šege.

Koroški Slovenci praznujejo cerkvene praznike in "žegnje" po katoliški, vendar se pa kaj lahko opazi, da so se ohranile pri tem marsikatero poganske šege. Na predvečer Božičev ali "Vinahov" ali na Sveti večer, na predvečer Novega leta in Sv. Treh kraljev pogrne gospodinja mizo z lepimi belimi prtičem in položi na njo dva (v nekaterih krajih tri) hleba belega in črnega kruha. Za mizo postavi pinčico, pod mizo pa skledo z lekom, ki se da zjutraj živini, predno se nakrmi, kajti ljudstvo veruje, da blagoslovi čez noč sv. Duh lek in da bode živina zdravejša in lepša po zaužitju leka. Ravno tega se nadeja gospodinja po blagoslovu od pinčice. Pred Marijinim zvonjenjem ali pred zvonjenjem angelskega češčenja položi gospodinja na hleb kruha hišne ključke, vzame blagoslovljeno vodo, rožmarinov vršček in molek ter hodi po zvonjenju z družino po hišnih prostorih in okoli hiše. Gredeč molijo rožni venec, škropijo in kadijo hleve, živino in vse hišne prostore. Ko se vrnejo zopet v "izbo", položi gospodinja hleb, ključke in vodo na mizo; okoli mize pokleknejo vsi in molijo vse tri dele rožnega venca. Zarana molijo drugi dan skupno veseli del rožnega venca in za zajutrak dobi vsakdo od gospodnje kos črnega

kruha in suhega svinjskega mesa ali klobaso ali pa sirovega masla, potem šele beli kruh in kavo.

Na predvečer Novega leta "trunšvajo" ali "novi leto vzdigvajo". Na sredo sobe postavijo dolg stol in položijo nanj devet reči in jih pokrijejo, v nekaterih krajih jih položijo na tla, in sicer: brino, ki pomeni veselje, oglje — žalost ali smrt, butaro — slovo, ključ — gospodarstvo, glavnik — vdova ali vdovo, punčko — otroka, prstan — ženitev, možnj — srečo in molek — prošnjo pri Bogu. Vsakdo dvigne trikrat, kar dvigne, to se bode zgodilo v novem letu.

Koležovanje je bilo nekdaj splošno v navadi tudi pri odraslih dekletih in fantih o Božiču, Novem letu in Sv. Treh kraljih, ki so peli za različne darove pri Zili:

"N'coj je dro en svet večer,
n'coj je dro 'na sveta noč.
Okolo tej štalce
se sveti kot solnce
Jezus Mesijas,
kteri bode odrešil nas".

"Prav 'maš, prav 'maš, da nam poveš,
da nas iz spanja gor zbudiš.

Naj lepše koj spimo,
po štalcih ležimo,
slišimo en glas,
pastirec kliče nas."

Vsaka gospodinja jim je darovala po tri darove, ker so tudi sv. trije kralji trikrat darovali. Dandanes koledujejo le otroci, in sicer deklice posebe, dočim se zbere dečki z malimi zvonci od četrtega leta do štirinajstega za vasjo na griču ali pa v bližnjem gozdu. Mlajši ostanejo pred gozdom, starejši pa gredo v gozd, oblečejo na skrivnem enega dečka v kožuhovino, mu zadelaajo obraz in mu privežejo živalski ušesi. Mlajši pred gozdom začno sedaj klicati: "Perhta, Perhta (Pehtra) pridi!" To ponavljajo toliko časa, da res "Perhta" pride. V začetku se prestrašijo mlajši ali nazadnje začno vsi zvončkat in z ropotom se vrnejo v mraku v vas in koledujejo vsi skupaj od hiše do hiše, darove jim pa mora nositi "Perhta".

Marija ti, ti, le prav ga zavil!
Zavila bi ga, b' planie imela,
nimam povejal 'planie,
da b' ga 'mela kam zavil'.

Sv. Šenštefan je v gostje pritekel,
je prišel en par golobice,
'no možnjo petie,
da bode Marija kupila planie.

Oj usmiljeni Jezus, kaj mraza trpiš!
Se več trpej boš, k' na križu umrl boš.

Drugi dan skuha otrokom nabrane darove kaka gospodinja, ki jih potem zaužijejo skupno.

V nekaterih krajih oblečejo revne otroke v bela oblačila, jim dajo na glavo kraljevske papirnate krone in jih koledujejo včasih že teden pred Sv. Treh kralji.

Vstajenje imajo v nekaterih krajih na Koroškem že na Veliko soboto ali pa na Veliko noč zelo zgodaj; na Bistrici pri Zili je na Veliko noč ob treh zjutraj. Povsod streljajo in si preskrbe za to slavnost tudi godbo. Na Veliko noč zjutraj ali pa tudi na Veliko soboto je blagoslovljenje ali "žegnanje" mesa, kruha i. dr. Pri žegnju opazujejo po Zili, Rožu in tudi po Gorenjskem, kako hitro pograbi vsako dekle svoj jerbas ali "korpič" ter hiti proti domu. Vsaka hoče prva biti; domači čakajo pred hišami, da zvedo, katera je prišla prva domov z žegnjo, kajti ljudstvo veruje, da bode ona hiša v vasi prva gotova s poljskim delom.

(Dalje)

Posledni dnevi Štefana Poljanca.

Poznam nekatere imenitne pisatelje in še dandanes jih je nekaj, malo manj imenitnih, ki opisujejo junaka na sila dolgočasen način. Vse po vrsti: frizuro, čelo, oči, nos, ustnice, lica, nato ovrtnico, suknjo, telovnik, hlače, pravo do čevljev. Človek bere, zazeha, ne vidi ničesar; če se stavi te posamezne dele, dobi mrtvo sliko, bolj mrtvo od tope figure v manufakturni ali frizerjevi izlozbi. Nekateri drugi pisatelji delajo po metodi, ki je malo manj dolgočasna, zato pa toliko bolj banalna. Prilepijo namreč junaku znamenje, ki ga razlikuje na daleč od drugih ljudi. Pretirajo kako duševno ali telesno lastnost in vzdignejo junaka za seženj od tal; polbogovi in polzgodovinski, tudi hibe v izgovoru, izvrne kletvice, jecljanje, gluhost so primerna in dobra znamenja in hromci in grbi niso nič manj popularni nego za časa Terzita in Riharda III., dasi niso več Terziti in Rihardi in jim je ostala od prejšnje glorijske samo še grba. Jaz pa pozabim človeka toliko hitreje, kolikor vestneje ga opazujem od poteze do poteze, razumem ga toliko manj, kolikor bolj kriči, in kolikor

bolj markanten je človek po osebi in nehanju, toliko manj me zanima. Vse nadloge in ječe tega sveta bi me ne pripravile, da bi opeval zgodovinskega junaka; če bi bila sila že zelo velika, bi opeval njegovo dobo, namreč najneznatnejše neznatnosti te dobe; na neznatnosti pa bi legla silna junakova senca in po tej senci bi ga spoznal človek jasneje, kakor da sem ga bil privlekel za ušesa na oder. Neznatnost, to je beseda vseh besed. Ne spozna se človek po obrazu, po obliki nosa in ustnic, po barvi las in oči, po glasu; nekoliko bolj ga razodeva obleka, če ni preveč nova in če si jo je bil dal napraviti po svojem okusu; tudi navadne kretnje, kakor jih rabijo vsi ljudje ob določenih prilikah, ne govorijo veliko. V neznatnosti se poja- vi duša, v polizgovorjeni, brezpomembni besedi, v pogledu nikamor uprtem, v kretnji brez cilja; manj ko hip, in pokazal je na dlani svoje življenje. Ne mogel bi se odločiti, in če bi rešil s tem svojo dušo, da bi opisal bučen prizor, krvavo klanje, bolj me zanima, kako si trebi hudodelec zobe, nego kako je ubijal svojo mater. Ne bi opisaval umora; razložil bi natanko, kako je hudodelec večer-

jal, predno se je spravil na delo, kako se je drugo jutro izprahajal po ulici, in stavim, da bi bila groza velika. Ne bi opisaval burnega prizora med njo, njim in tretjim; pokazal bi belo roko ob oknu, roka bi izginila, zašumela bi obleka, duri bi zaloputnile, bum, lop, konec in amen brez besed. O neznatnost, o namigavanje! Resnično, kolikor temnejši je mrak, toliko veseljnejša je vesoljnost, toliko nežnejše čuti sree in mislijo misli toliko dalj.

Ugledal sem Štefana Poljanca, zato ker je bil med vsemi svojimi vrstniki najneznatnejši. Opisati sem hotel kratko dobo, samo kratek hip, tega hipa senca, zakaj za zgodovinarja so moje moči prešibke, in opisal sem ključno življenje Štefana Poljanca, človeka, ki nima za vrednost in značaj te dobe prav nobene važnosti, ki ni vplival nana ne v dobrem, ne v slabem pomenu in ki je bil zrastle z njo samo na ta način, da je umrl z njo tudi sam. Vse te okolnosti so me napotile, da sem si ga bil izbral za junaka njegove dobe; ne bil bi tega storil, da je bil Štefan Poljanec le nekoliko bolj znan, da je bil le enkrat položil svojo roko na kola, ki so jih vlekli drugi navkreber.

Štefan Poljanec igra vlogo razpetega platna, na katero slika skloptikon bežeče senice resnične- ga življenja. Večer je pri kraju, senca se izginile,

platno je mrtvo. Zdj sem se namenil, da opišem tega večera poslednjo zarjo, in morda se bo marsikdo začudil, kako posebna, skoro neverjetna usoda je doletela mojega junaka. Tudi sam sem bil osupel, ko sem jo spoznal.

II.

Narislal sem podobo Štefana Poljanca že tolikokrat, da ga spozna vsak otrok, če ga sreča na cesti ali v dolgočasnem feljtonu. Odkar mi je bil poginil poslednjikrat pod neusmiljenimi rokami, se ni čisto nič izpremenil, tudi postaral se ni. Prav tako nemarna, preohlapna in posvalkana je njegova obleka, prav tako kocinast in splahnel je njegov obraz in njegove oči gledajo prav tako motno in izgubljenjo. Čisto tak, kakor sem ga bil predstavil prvikrat nevernemu in nezadovoljnomu občinstvu, in kakor je bil v tistih časih, ko je bril iz njega norec rajni Kette.

Vervoz je dolgo ne dela več, troegdi je sa- nja samo še v pijanosti. To je edina izprememba, ki sem jo opazil na njem; neznatna na navidez, v resnici pa zelo pomembna — očitno znamenje smrti.

(Dalje prihodnjič.)

Iz Stockholma poročajo, da namerava Finska — pod pritiskom Nemčije seveda — vsak čas napovedati vojno zaveznikom.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglas po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugoslovenskega delavskega zveza v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe.

Fr. Udovc, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

6008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

SVETOVNI JEZIKI.

Kakor se trdi, se govori na svetu 3424 jezikov ali narečij, in sicer v Ameriki 1624, v Aziji 937, v Evropi 587 in v Afriki 276.

Glavni jeziki vsega sveta so angleški, ruski, nemški, francoski, španski, italijanski in portugalski.

Angleški jezik govori nad 150 milijonov, ruskega do 130 milijonov, nemškega okoli 120 milijonov, francoskega nad 60 milijonov, španskega do 60 milijonov, italijanskega nad 40 milijonov in portugalskega nekaj nad 30 milijonov ljudi.

Ker je nam, ameriškim Slovincem poleg materinskega najpogostejši in najpoglavitejši jezik angleški jezik, ne bo odveč, če si ga ogledamo nekoliko bližje z obziri na njegovo besedišče.

Angleški jezik ima okoli 600 tisoč besed, od katerih se skoro polovica deloma rabi le v znanstveni terminologiji, ter se ne nahajata na te besede nikjer drugod kakor v znanstvenih knjigah, deloma pa je na nekaj tako zastarelih, da se sploh več ne rabijo.

Ob različnih časih se je različno mislilo o početkih in izvorih angleških besed. Na podlagi očenja in drugih starih molitev je n. pr. sklepal George Hickey, da je devet desetih angleških besednega zaklada saskega izvora. Sharon Turnerjevo mnenje je, da se ima v angleščini normansčina nampram saskemu jeziku kakor štiri odstotkov saščini, 30 odstotkov latinščini, vstevši tudi one latinske besede, ki so prešle potem francoske v angleški govorico, 5 odstotkov jih pripisuje grškemu jeziku, 5 odstotkov pa raznim drugim. Posebno zanimiva pa je tozadevna trditev profesorja W. W. Skeata, ki jo je priobčil v četrti in najnovejši izdaji svojega slovarja, obsegajočega približno 20 tisoč angleških besed.

Pravkar omenjeni avtor pravi namreč, da je 3681 besed, navedenih v njegovem slovarju, angleškega in čisto angleškega izvora, 6782 posredno in neposredno francoskega, 2880 čisto latinskega, 2493 grškega izvora, ostale besede pa so vzete iz keltskega skandinavkega, španskega, italijanskega, portugalskega, arijskega, perzijskega, sanskritskega, hebrejskega, arabskega, kitajskega, japonskega in nemškega jezika.

Glede besednega zaklada ostalih glavnih svetovnih jezikov niso mnenja, izražena v zadnjem času posebnou velike vrednosti. Naslanja se pa in oziraje na njihove velike slovarje najdemo naslednja dejstva:

Angleški New Standard Dictionary obsega približno 450.000 besed.

Nemški leksikon (Kuersehners Universal Konversations Lexikon) ne vsebuje več kakor 300.000 besed, vstevši tudi osebna in krajevna imena. Littrjev slovar francoskega jezika obsega 210 tisoč besed, ruski Dahlov besednjak 140.000, španski slovar Carlos de Ochoa 120.000 in Petrochjev italijanski slovar pa 140.000 besed.

Predsednik Wilson je s proklamirano formalno prevzel pomole in vsa skladišča Severonemškega Lloyda in parobrodne družbe Hamburg-America v Hobokenu.

DELO ZA SOCIALIZEM.

Delo za socializem je tako raznovrstno, da ga ni menda človeka, ki bi ne imel zmožnosti za kakšen oddelek pri tem delu. Pogoji se seveda dobra volja. Kdor hoče, ta najde gotovo delo v tem ali drugem oddelku. Kdor noče, ga seveda ne dobi, ker ga ne mara.

In baš delo je pogoj za zmago. Z delom se doseže vse, brez dela nič ne. Čim več delavcev je na delu za socialistično misel, tem hitreje se pomikamo proti svojemu cilju.

Rekli smo, da je delo raznovrstno. Poglejmo si malo posamezne oddelke v nadi, da staknemo kakšen primeren del za tiste sodruge, ki sicer čutijo socialistično, a se ne smatrajo zmožne, da bi tudi dejansko pokazali svoja čutila z delom.

Prvo in najpomembnejše delo je gotovo krajevna agitacija. Socialistično misel v naših naseljenih zastopa le po par oseb. Ponemokod so sicer že cele naselbine naše, kar se mora pač pripisovati delavnosti naših sodrugov. Agitacija za socializem je najraznovrstnejša. Prva dolžnost vsakega sodruga je zastopništvo. Če živim v kraju, kjer je veliko naših ljudi, a le malo ali nič sodrugov, piši upravnistvu Proletarca po knjižice za naročnino. Vzemsi si par ur na dan časa in pojdi od človeka do človeka. Nekateri se bodo naročili, drugi ne; nekateri te bodo celo zasramovali in podili. Ampak to naj te ne oplaši. Vsaka stvar ima svoje prijatelje in nasprotnike. Mogoče najdeš prvič le enega naročnika, dasi si obiskal do petdeset ljudi. Napravil si že nekaj z enim samim. Dobil val bo socialistični list, čital ga bo in če je še tak načelén nasprotnik socializma, bo gotovo našel tuptam nekaj, kar bo odobral tudi on. Če so ti ljudje enkrat odrekli naročnino, pojdi k njim drugič tretjič.

Ko dobis novega človeka, se stajaj se po možnosti z njim in razpravljal o člankih, ki so bili v listu. Novinec bo marsikateri stvar tuja, nerazumljiva. Ko mu jo razložiš, jo bo razumel. Porabi prilike, pri katerih prideš v dotik z večji množico ljudi. Napelji govor na današnje razmere, pokaži jim bogatstvo, ki so nakradili na stotine milijonov od ljudstva. Pokaži jim, kako izrabljajo tebe in druge delavce razne tovarne in druga kapitalistična podjetja. Tisti, ki res dela, prejema to za par odstotkov. Tisti, ki lenuharijo, prejema jo od tvojih žuljev 95 ali še več odstotkov.

Ne reci ljudem: jaz sem socialist, ker s tem jim prav nič ne dopoveš. Nevedni ljudje sovražijo socializem, zato ker ga ne poznajo in pa zato, ker jim je črna garda naročila tako. Ti kaži vedno na krivice današnje družbe. S tem dosežeš, da začno ljudje misliti. S tem si postaviš podlago, na kateri bodeš potem zidal. Obudi v človeku misel — vse drugo pride. Mi moramo siliti človeka, da misli. Razne vere in njihovi zastopniki pa prepovedujejo ljudem misliti.

Ko pridobis nekaj ljudi, poskušaj ustanoviti socialistični klub. Tam se shajate in si delite delo. Razpravljajte o raznih vprašanjih in urite ljudi-sodruge, da se bodo razširili njihovi pojmi o socializmu. Če imate v klubu osem članov, vzemite se za agitacijo. V teku enega meseca ali dveh pridobite lahko teh osem članov še vsak po enega. Tako raste trdnjava.

Več ljudi zmore več, kakor eden. Žrtvujte vsak nekaj, pa si naročite socialistične brošure, knjige in časopise. Socialistična literatura je velika in lepa. Tako napravite majhno knjižnico. Sodruge bodo zahajali tja in čitali. Razširilo se jim bo obzorje in našli bodo v socializmu marsikatero svetlo točko, za katero niso vedeli prej. S čitanjem se podučujejo o najnovejših dogodkih in o razvoju na polju socializma. Tako bodo živeli s časom — vedeli za naš napredek in znali za gibanje nasprotnikov.

Ljudje imajo različne zmožnosti. V svoji sredi si vzgojite lahko dobrega poročevalca. Ta naj popisuje gibanje in ga sporoča listu. To je potrebno za razvoj. Če pišete, vedo tudi drugi sodruge za vaše delovanje. To jim bo v spodbudo, — če so delavci, bodo skušali svojo delavnost še pomnožiti, če so nedelavci, jih bo vaše delovanje dramilo; očitati

si bodo, da nič ne delajo, da so mrtvi. Ti očitki jim bodo spoznanje, to je pa prvi korak k delavnosti. Ne smete pozabiti, da imamo dosti sodrugov, ki spe spanje pravičnega. In dokler jim kdo ne pove, da spe, niti ne vedo, da res spe.

Prepotrebna za razvoj je živa beseda. Med nekaj sodrugi je gotovo kdo, ki je zmožen bolje izraziti svoje misli v govoru kot drugi. Učite se v klubu samostojno razpravljati. Eden naj pove svoje misli, drugi naj mu nasprotuje. Prvi naj skuša dokazati, da je res tako, kakor je govoril, drugi naj ga skuša pobiti. Če bosta na konec prišla oba v zadrego ali pa eden izmed obeh, naj poskušajo rešiti vprašanje ostali. Ker so nekatera vprašanja resnično težka, se obrnite a takim vprašanjem na list, ki vam bo drage volje pojasnil vse.

S takimi govori izobrazujete se in druge. Pripravljajte se na spopad s sovražniki. Za to je potrebno, da ste dobro oboroženi. Jasno tolmačenje, hitro mišljenje in izrazovit, prepričevalen odgovor je najboljša orožje.

Ne misli, da je to tako težko, kakor si morda predstavljaš, ko prečitaš članek. Naravno — samo se ne napravi. Nekdo mora začet — potem pa že pojde. Ne pričakuj, da se da izvršiti vse v par tednih ali mesecih. Dosti je, da zabeležiš vsak mesec nekaj, četrta majhnega napredka. Dokler kakšna stvar raste, dokazuje, da ima pogoje za življenje. Kadar preneha, je znamenje, da je doživela in da se bliža svojemu poginu.

Sodruge, ne mislite, da vam pišemo to zato, da prečitate, potem pa pravite: Lepe misli, da, tako bi moralo biti. Takih vzdihov je že zdaj preveč. Enkrat se mora začeti z delom, če hočemo, da res kaj dosežemo. Enkrat mora biti konec tistih žrtv, katere donajšajo posamezniki, ker socializem ne pozna žrtve. In če so kljub temu, je to dovolj slabo izpričevalo za tiste sodruge, kateri bi lahko kaj storili, a niso še nič.

Torej: Na delo za socializem.

ZA SVETI PROFIT.

Veleprofitarji so zakričali, ker jim je močna peta stopila na kurja očesa in roka potegnila odejo patriotizma s pravega bivališča.

Zvezna obrtna komisija je predložila senatu poročilo o profitarstvu, ki ga je dognala s skrbno preiskavo. Komisija je izdelala poročilo, ker je zahteval senat z resolucijo, da mu predloži vse dokaze o profitarstvu, da lahko povzame korake za odpravo tega zla.

Komisija direktno obtožuje nekatere profitarje izredne lakomnosti in golih sleparij. Poročilo odkriva ogromen profit petih velemedsarskih tvrdk, mlinarjev, producentov glavnih kovin, olja, kemikalij, premoga in lesa usnja ter podjetnikov, ki se bavijo s konserviranjem živil.

Komisija razkriva industrije, katerih produkte regulirajo od vlade določene cene, in dokazuje, da so največji profit napravili tvrdke, ki imajo nizke produktivne stroške. Poročilo obtožuje pet velemedsarskih tvrdk: Armour, Swift, Morris, Wilson in Cudahy in njih pomožne kompanije, da so "opravljale" trg poslužujoče se vsakega sredstva, ne glede na to, če soglašajo s postavami.

Poročilo pravi, da so samo štiri kompanije v letih 1915—1916 in 1917 napravile \$140.000.000 na okroglo profita. Poprečni letni dobiček teh kompanij, nešteti tvrdki Wilson & Co., je znašal pred vojno v letih 1912—1913 in 1914 le \$19.000.000. V teku treh vojnih let so te kompanije napravile \$121.000.000 več profita, nego je pred vojno znašal dobiček. V tem času so kompanije prodale za 150 odstotkov več blaga, profit se je pa povečal za 400 odstotkov.

Komisija poroča, da je tvrdka Morris & Co. napravila 263,7 profita na treh milijonih glavnice, medtem ko je predvojni profit znašal le 8,6 odstotkov.

Da prikrijejo profit, povisava kompanija glavnice. Tvrdka Armour & Co. je povisala svojo delniško glavnico od \$100.000.000 na \$200.000.000 v letu 1916, ne da bi bila vložila en cent v gotovini. Poročilo pravi, da je taka manipulacija omogočila kompaniji, da ji ni bilo treba izkazati profita od originalne glavnice. Komisija po-

tem nadaljuje, da je profit neodvisnih velemedsarskih ravnotako visok ali še malo višji od dobička petih kompanij.

Komisija pravi, da so določene maksimalne cene pomnožile produkcijo, toda včasih so ovirale majhne kompanije, prinašale so pa velik profit velikim kompanijam, ki so lahko proizvedle na debelo in v veliki množini.

Poročilo dokazuje, da plačujeje tvrdke svojim uradnikom več kakor po \$100.000 na leto, da pomnože produktivne stroške, kjer je vlada določila dobiček nad produktivnimi stroški.

Poročilo pravi: "Postavke za obrabljenje se prištet, obresti od vložene glavnice so vštete v stroških konstruktivno delo je zaračunjeno kot popravilo, domisljene vrednosti so prišete sirvinam, pri inventarju so izvršene manipulacije, komercialno podkupovanje se je razširilo."

Pet velikih mesarskih tvrdk ima bolj oddaljene zveze s trgovino s salom. Poročilo se peča tudi z usnjarsko industrijo in prinaša dokaze, kako so velemedsarske manipulirali v usnjarski industriji in napravili ogromne profite s kožami, kar je vplivalo zopet na čevljarstvo industrijo. V dokaz dodaja poročilo kopije raznih pismen.

Kako dela tvrdka Swift & Co. če pričakuje vladno omejitev dobička, dokazuje pismo, ki ga je pisal Louis F. Swift svojemu bratu Ed. F. Swiftu in v katerem pravi, da pričakuje, da vzame vlada profit v usnjarski industriji pod svojo kontrolo, in sugerira, da naj se iznova oceni posest govtovih kompanij. — Ed. F. Swift pa odgovarja: "Podpiram, če se izvrši mirno in točno. E. F. S."

Kakšen dobiček vlečejo velemedsari iz usnjarske industrije, dokazuje pismo z dne 17. januarja 1917, ki ga je pisala Eastera Leather Co. Armourjeva prodajalna podružnica F. W. Cronin, uradniku tvrdke Armour & Co. "Priložili smo svoj ček za National City banko v New York Cityju, ki se izplača mr. J. Ogden Armourju v znesku \$915.787, ki predstavlja 53-odstotkov dividendo na 17.270 delnic navadne glavnice, zapisanih na njegovo ime. Poleg tega in v soglasju s pogovorom, ki smo ga imeli v Chicago, smo dali na stran prebitek \$250.000, ki predstavljajo 10 odstotkov od navadne glavnice. Torej prilagamo tudi ček, na National City banko za \$202.145,62, ki se izplača mr. Armourju. To je preostanek, ki je zapadel na 6.020 delnic navadne glavnice, kakor jih imajo uslužbeni."

Neko drugo uismo na H. W. Boyda, predsednik Armour Leather kompanije dokazuje, da znaša dobiček za tri mesece, ki se končajo dne 26. aprila 1917, \$1.964.945.

Poročilo nadalje dokazuje, da so mlinarji v maju 1918 napravili približno 45 centov profita pri sodu moke, dasiravno je živilska uprava določila le 25 centov kot maksimalni profit.

Komisija pravi, da vlada ni določila cene za petrolejsko industrijo, po kateri naj se ljudstvu prodajajo produkti. Pred vojno je profit poprečno znašal 15 odstotkov, sedaj je pa zlezel na 122 odstotkov.

Poročilo pravi, da so spravili v javnost govorice, da poidejo za loge gazolina, da so lahko obdržali cene v prodaji na drobno in prejeli visok profit. Komisija na daljše, da imajo sedaj visok dobiček od kurivnega olja.

S premogom ni nič boljše. Poročilo pravi, da je dobiček v letu 1916 na tri in dvajsetih poljih mehkega premoga znašal 20 centov pri toni, v letu 1917 pa 90 centov. Družba, ki je napravila največji profit, je dosegla \$1.85 dobička pri toni, v letu 1916 pa le 41 centov.

Poročilo dokazuje, da so premogovniški operatorji v West Virginiji, Pennsylvaniji, Ohio, Indiani, Illinoisu in Kentuckeju napravili poprečno po 54 centov profita pri toni, medtem ko so pred vojno dobivali le od 10 do 15 centov. Poprečni profit pri toni trdega premoga je v januarju in marcu leta 1918 znašal \$4.26. V letu 1914 je znašal profit le \$2.86 pri toni.

Velik profit so napravile tudi velike jeklarske družbe. United Steel korporacija je prejemala v letu 1915 le 5,2% profita. V letu 1917 je pa znašal 24,9% ali 478.204.343, preden je bil odbit vojni davek.

Bakrena industrija je napravila tudi lep dobiček. Poročilo pravi, da znaša profit v letu 1917 od 1 do 107% od glavnice. Poprečno znaša dobiček 24,4%.

Lesne kompanije na jugu, ki tržijo s smrekovim lesom, so na pravile v letu 1917 sedemnajst odstotkov profita, nekatere družbe so pa imele do 121 odstotkov dobička. V letu 1916 je znašal profit le 5,2 odstotkov.

Poročilo zvezne obrtne komisije o profitarstvu bo pripomoglo, da bosta davek na nadprofit in davek na velike dohodnine povišana.

Kongres se bo najbrže pečal tudi z odredbami za določanje cen. Nekateri voditelji v kongresu že zdaj govorijo, da sprejme kongres ostre postavke proti profitarstvu.

Od živilskega upravitelja Hooverja, ki ni naklonjen zvezni obrtni komisiji, bodo najbrže zahtevali pojasnila radi profitarstva v mesni, mlinarski in drugi živilski industriji, o katerem govori poročilo zvezne obrtne komisije.

Senator Sherman iz Illinoisa meni: "Dva koraka sta, s katerima se lahko odpravijo zla, ki jih pokazuje poročilo zvezne obrtne komisije, če priznamo, da so računani v poročilu pravilni. En korak je, da naložimo izredno velik davek na nadprofit, drugi je, da določimo cene. Cene za živiljske potrebščine bi morale biti nižje kot vojna potreba."

Senator Borah, ki je predložil resolucijo, da izdela zvezna obrtna komisija poročilo o profitarstvu, je dejal: "Najprvo moramo seveda slišati, kaj pravijo kompanije, ki so omenjene v poročilu. Slišati moramo gotovo obe strani. Ko bosta zaslišani obe stranki in vpoštevani obe stranki, bo kongres imel dosti vzrokov, da izdela postavke. Najuspešnejše se nastopi proti taki situaciji z davki. Če so te kompanije res storile kaj takega, kot so označeni profiti, tedaj naj se zahteva od njih, da jih izroče zakladu Zdroženih držav."

Kongresnik Hull iz Tenesseeja, demokrat in član proračunskega odseka, je dejal, da je izvedel v zakladniškem departmentu o velikem profitu nekaterih korporacij. Rekel je, da bo odsek v davčni predlogi preskrbel, da bodo profiti visoko obdavčeni.

Kongresnik Rayney iz Illinoisu, demokrat in član proračunskega odseka, je dejal, da je odsek več znano o profitech, ki so jih napravile nekatere tvrdke, odkar je izbruhnila vojna, kot pa zvezni obrtni komisiji. "Znane so nam nekatere tvrdke," je dejal mr. Rayney, "ki so napravile več kot 100 odstotkov profita, in nekatere njih tržijo z živilskimi potrebami. Mislim, da zmo kos situaciji z davčno oblastjo vlade. Če določimo za vse cene, ne bo davka na profit. Seveda menim, da se naj določijo cene za živiljske potrebščine, živež in obleko."

Senator Simmons iz Severne Karoline, predsednik senatnega ga finančnega odseka, je rekel:

"Ne moremo mižati pri takih razmerah, ki jih odkriva poročilo zvezne obrtne komisije. Popravili bomo situacijo tako daleč kot je mogoče z davčno oblastjo."

POT ČEZ OCEAN PRED STO LETI.

Začetkom devetnajstega stoletja ni bilo potovanje v Združene države nikakor tako udobno, kakor je dandanes, ko je mogoče priti v "obljubljeno deželo" z dobrimi ladjami še prej, kakor v enem tednu. V tem pogledu je zelo zanimiva pogodba, katero je moral podpisati takrat vsak potnik v Amsterdamski s kapitanom ladje, ki ga naj bi pripeljala v daljno Ameriko.

Neka taka pogodba iz leta 1817 se je glasila takole:

"Podpisani N. N., kapitan ladje X., na eni strani, in mi, potniki N. N., na drugi strani, se zavežemo, kakor pošteni ljudje, prvič: Da bomo tihi in dobri potniki, da se bomo lepo vedli, da bomo zadovoljni s hrano, kakor je navedena spodaj, istotako tudi z vodo. Ako bo zahtevala potreba zaradi nasprotnega vetra ali dolgega potovanja, se zavežemo, da se bomo pokorili vsem naredbam kapitana. Nadalje sprejememo nastopne naredbe glede naše prevoznice. Kdor hoče plačati prevoznico v Amsterdamski mora plačati za osebo, bodisi moškega ali ženskega spola, po 175 goldinarjev, kdor pa ne

plača prevoznice takoj, odšteje v Philadelphiji 190 goldinarjev. Otroci v starosti izpod štiri let so prosti; od 4. do 14. leta je plačati za nje po 85 oziroma 95 goldinarjev. Kdor ne plača prevoznice v naprej, mora to storiti v desetih dneh po prihodu. Nikomur ni dovoljeno oditi v Ameriki z ladje brez kapitanove vednosti, najmanj na onim, ki se niso plačali prevoznice. Ako bi kakšen potnik umrl na potovanju, mora družina plačati prevoznico za njega, in sicer, ako je umrl na polovici pota; če je pa umrl prej, trpi stroške kapitana. — Napram temu se zavežemo jaz, kapitan N. N., tu vpisane potnike zvesto pripeljati odtod v Philadelphijo v Severni Ameriki (ako nam da Bog srečno potovanje); dati jim moram potrebni udobni prostor na ladji, preskrbeti jim poznejše navedeno hrano, za vse to pa mi morajo plačati potniki gori navedene cene. Potniki dobe vsak dan nastopno hrano; v nedeljo 1 funt govejega mesa z ječmenom in 2 juhi; v ponedeljek 1 funt moke in 1 funt surovega masla za ves teden; v torek pol funta slanice kuhane z graham, in 3 juhe; v sredo 1 funt moke; v četrtek 1 funt govejega mesa s krompirjem; v petek pol funta riže; v soboto pol funta slanice z graham, 3 juhe, 1 funt sira in 8 funtov kruha za ves teden. Bokal pive in bokal vode vsak dan. Ker se pa pivo kmalu skisla in je v takem stanju škodljivo zdravju potnikov, bomo vzeli s seboj pive le za en del potovanja; kadar poide, dobe potniki dvojno porejjo vode. Polovico vode morajo oddati za kuhanje. Tudi kis (jesh) moramo vzeti s seboj in dobro paziti nanj, kajti z njim lahko vsak čas očistimo zrak in okrepčamo potnike."

Originalne so bile pač te pogodbe, hrana zelo pičla, posebno še za dolga potovanja. Dandanes je seveda vse drugače, tudi za kratko potovanje.

TENKI IN STAROŠEŠKI BOJNI STROJI.

Velike oborožene in premične trdnjave, katere je angleški vojak nazval "tanks" in ki so povzročile tako velikansko zmešavo na zapadni fronti, spominjajo na nekatere strašne vojne stroje, ki so jih rabili v starem veku.

Enega teh je uporabil Aleksander Veliki pri svojem, sedem mesecev trajajočem obleganju feniskega glavnega mesta Tiros. To starodavno mesto je bilo že po naravi močno utrjeno, ker je stalo na otoku. Ker pa ni bilo v četrtem stoletju pred Kristom nikakršnih poljskih baterij, ki bi streljale na veliko razdaljo, je sklenil Aleksander Veliki zgraditi pomol od trdnje ali kopne zemlje pa do otoka. To inženirsko podjetje pa so ovirali Fenicijski, ki so spustili gorke ladje proti napadalcem, kateri so metali v morje skale in zemljo, da napravijo pomol, po katerem naj bi korakala armada. Da zavaruje zgraditev tega pomola, je dal Aleksander Veliki postaviti velike stolpe, pokrite z zelenim bičjem. Te stolpe so postavili kot ščit proti napadajočim plamenom sovražnika, in posledica je bila ena odločilnih zmag Aleksandra pri osvojitvi tedaj znanega istočnega sveta.

OGNJENIŠKA LAVA.

Kmetje, stanujoči ob obronkih gore Etna na Siciliji, še vedno lahko kuhajo nad lavo, ki je iztekla iz ognjenika tekom izbruha leta 1910. Walter Woodburn Hyde piše v "Geographical Review", da doseže lava večkrat temperaturo 2000 stopinj Fahrenheita.

Že stari pisatelji poročajo o vstrajnosti, s katero obrani lava svojo temperaturo. Borelli, ki je opisal veliki izbruh vulkana leta 1669, poroča, da je potrebovala lava osem let, da se je shladila. Tudi se poroča, da se je leta 1830 še vedno dvigala para iz lave, izmetane leta 1787. To pa ni presenetljivo, če pomislimo, da je imela reka tekoče lave, ki je dospela ob tej priliki pri Cataniji v morje, širokost 600 jardov, globino 40 čevljev in da je vsebovala 3.532.000.000 kubičnih čevljev. Narasla je ob zidovju Catanije, ki je bilo 60 čevljev visoko, dokler ni prekipela terrazdejala velik del mesta. Veliki morski vrt, ki služi kot lomilec valov v pristanišču, je ostal kot strjena reka lave, ki se je vlija v morje.

Izjava neodvisnosti Zedinjenih Držav.

Kadar se v toku dogodkov porodi potreba, da pretrga en narod politične vezi, ki so ga vezale z drugim, in da zavzame med ostalimi državami na svetu samostojno in enako stališče, do katerega je po prirodnih in božjih postavah opravičen, tedaj zahteva pošten človeški običaj, da navede ta narod razloge, ki so ga privedli do ločitve od stare države.

Smatramo, da so same po sebi umevne in dokazov nepotrebne sledeče resnice: da so vsi ljudje enako ustvarjeni in da so sprejeli od svojega stvarnika gotove neoporekljive pravice, da je med temi pravica do življenja, svobode in do stremljenja po sreči. V dosegu teh pravic imajo ljudstva svoje vlade, katerih pravične oblasti izvirajo iz soglasja vladanega ljudstva. Če pa poseže katerakoli vladna oblast v te namene in jih zatira, tedaj ima ljudstvo pravico, da tako vlado izpremeni ali pa strmoglavi in ustanovi novo vlado na takih načelih in uredi njeno oblast v taki obliki, kakor spozna, da je najpotrebnejša za njegovo varnost in srečo. Razumi sicer veljave, da se stare vlade ne izpreminjajo iz majhnih in mimoslovesnih razlogov, in izkušnja nas tudi uči, da ljudstvo rajši trpi krivice, kolikor jih more trpeti, kakor pa da bi si samo jemalo pravico z uničenjem oblik, katerih je vajeno. Toda če dokazujejo krivice in zlorabljanja brez konca in kraja, ki gredo venomer za istim smotrom, namen, da podvržejo narod absolutnemu despotizmu, tedaj ima ljudstvo pravico in je njegova dolžnost, da strmoglavi tako vlado in da si ustanovi boljše branike za svojo bodočo varnost.

Na ta način so potrpežljivo trpele naše kolonije in tako je nastala neizogibna potreba, da se ovrže stari vladni sistem. Zgodovina sedanjega kralja Velike Britanije je zgodovina ponovnih krivic in prisvajanja neopravičenih oblasti z direktnim namenom, da ustanovi absolutno tiranstvo nad temi državami. V dokaz predlagamo nepristranskemu svetu sledeča dejstva:

Odrekel je priznanje zakonom, ki so najbolj koristni in potrebni za blaginjo ljudstva; svojim guvernerjem je prepovedal uveljaviti najvažnejše in najnujnejše zakone ali jih je pa enostavno suspendiral in zavlekel, da niso prišli v veljavo;

prepovedal je zakone, ki so bili namenjeni blaginji velikih narodnih okrožij, in je sporočil, da uveljavi te zakone le tedaj, če se ljudstvo odvede pravica zastopstva v postavodajah, kar bi bila za nas nezasišljana krivica — in kar je le tiranom v korist;

sklical je postavodajna telesa v nenavadne in puste kraje, oddaljene od javnih središč in mest, kjer so shranjeni javni spisi, z namenom, da jih poniža, utruji in tako prisili pod svojo oblast;

razpustil je ponovno postavodajne zbornice, ker so se moško upirali njegovim napadom na pravice ljudstva;

ko so bili zbori razpuščeni, ni dolgo časa dovolil novih volitev in tako je bilo ljudstvo brez zakonodajstva prepuščeno samo sebi; kolonije so bile izpostavljene nevarnosti invazije od zunaj in nereda in notranjosti;

trudil se je, da bi preprečil rast prebivalstva v državah s tem, da je ovrnil zakone o naturalizaciji priseljencev, omejeval priseljevanje in povzročil krivične pogoje za dobavo zemljišč;

oviral je administracijo justice s prepovedjo zakonov za ustanovitev sodnih oblasti;

podvrnil si je sodnike, da so bili samo od njega odvisni in so le pobirali plače;

uvedel je nebroj novih uradov in poslal semkaj cele roje uradnikov, ki so nadlegovali ljudstvo in se redili na naše stroške;

v mirnih časih je imel med nami stalne armade brez dovoljenja naših postavodajnih zborov;

vojno oblast je dvignil nad civilno oblast in jo naredil popolnoma neodvisno.

Dalje je gazil našo ustavo, in naše zakone s sledečimi krivičnimi čini; namestil je med nas večja števila oboroženih čet;

ščetil je vojake s sleparskimi sodnimi razpravami pred kaznjivo za umore, ki so jih izvršili nad prebivalci teh držav;

zapiral je našo trgovino z ostalim svetom; nalagal nam je davke proti naši volji; odredel nam je pravico do porotne obravnave v neštetihi slučajih;

transportiral nas je čez morje in tamkaj gnil pred sodišča za izničitvene prestopke;

v sosedni angleški provinciji je odpravil svobodni sistem angleškega prava in uvedel samosilno vlado z razširjenimi mejami, kar je imelo namen, da po enakem vzoru uvede absolutistično vlado tudi v naših kolonijah;

odvzel nam je svobodo (charters) in zatrl najboljše zakone, s čimer je rušil temeljno moč naše vlade;

suspendiral je naše postavodaje in si vzel moč, da nam sam daje zakone;

odpovedal se je tukajšnji vladi s tem, da nam je odredel zaščito in nam napovedal vojno;

rcpal je naša morja, napadal naša obrežja, požgal naša mesta in moral naše ljudi;

ravno v tem času je poslal semkaj velike armade tujih najemnikov, da dovrši delo moritve, razdejanja in tiranstva, katero je že pričel z največjo perfidnostjo in krutostjo, ki nima para v najbolj barbarski dobi in ki nikakor ne pristojajo glavi civilizirane države.

Prisilil je naše državljane, katere je vjel na morju, da so se morali oborožiti proti svoji domovini in da so postali rablji svojih bratov in prijateljev, ali da padejo od njihovih rok.

Izzval je med nami vstaje in nahujskal proti nam krvoločne indijanske divjake, katerih vojskovanje je zverska moritev starčkov in deev, mlčih in žensk.

V vsakem slučaju teh naštetih krivic smo se pritožili na najpionirnejši način, toda vsaka naša pritožba in prošnja je obrodila še več krivic. Vendar, čigar značaj ga v luči omenjenih krivic označuje za tirana, ni sposoben, da bi vladal svobodnemu narodu.

Nismo hoteli delati nobene krivice našim britanskim bratom. Svarili smo jih nešetokrat, da naj si ne prilasčajo neopravičene oblasti nad nami; opozarjali smo jih tudi na okolščine naše emigracije in naselitve v teh kolonijah. Apelirali smo na njihovo prirojeno pravičnost in velikodušnost; sklicevali smo se na sorodne vezi med nami in jih prosili, da naj neha jo s krivičnim prilasčanjem oblasti, ki bi moralo pretrgati te vezi. Ali tudi oni so bili gluhi za naše pravične glasove in niso se ozirali na naše krvno sorodstvo. Zato moramo danes tudi njih, ki obsojajo našo ločitev, smatrati za to, kar velja za vse ostalo človeštvo: za sovražnike v vojni in prijatelje v miru.

Zaraditega izjavljamo mi zastopniki Zedinjenih držav ameriških, zbrani v generalnem kongresu in kličoči najvišjega Sodnika za pričo naših čistih namenov, in slovesno proglašamo v ime nu vsega dobrega ljudstva teh kolonij, da so te Združene kolonije od danes in da imajo pravico biti svobodne in neodvisne države, da so proste vsakega podaništva do britanske krone, da so popolnoma pretrgane vse politične vezi med njimi in Veliko Britanijo in da imajo te kolonije kot svobodne in neodvisne države od danes zanaprej svojo moč napovedovati vojno, sklepati mir, ustanavljati zveze, voditi trgovino ter storiti in vršiti vse, kar imajo pravico storiti neodvisne države. Da izvedemo ta svoj proglas in zaupajoči v božjo Previdnost se zavzemujemo, da smo pripravljeni žrtvovati svojo čast, imetje in svoje življenje.

JOHN HANCOCK,

predsednik kongresa.

(Sledi 55 podpisov zastopnikov iz vseh prvih trinajstih držav.)

Etbin Kristan:

Sanctio pragmatica.

Dne 19. aprila 1713. se je zbrala v dvorani tajnih svetnikov na dunajskem cesarskem dvoru sijajna družba: Ministri, tajni svetniki, ogrski Judex curiae, češki kancelar, ogrski kancelar, erdeljski podkancelar, španski državni tajnik, nadškof valencijski, pred vsemi pa cesar Karol VI. Sedeč na prestolu pod baldahinom je dal vladar prečitati obiteljsko pogodbo svojega očeta Leopolda, sklenjeno s sinoma Josipom in Karolom iz leta 1703., takozvani pactum mutuae successionis.

Odkar so se pokazali prvi megleni obrisi onega deželnega kompleksa, iz katerega se je sčasoma izkristalizirala Avstrija, je bila zgodovina teh krajev, njih narodov in njih vladarjev nenavadno ravnostna in živahna, polna bojev, intrig, kupčij in drugih zanimivih dogodkov. Dežele so prehajale iz roke v roko, spajale so se in trgale, pa zopet družile, tako da se je zemljevid venomer izpreminjal. Razum vojno so odločevali o usodi narodov in dežel zlasti zakon v vladarskih krogih. Dolga je bila doba, ko so veljale dežele kratkoma za vladarsko last, in se je menjavala državna posest po enakih načelih kakor privatna. Pravica sile, ohranjena iz najstarejših časov človeštva, dedščina se iz dobe živalstva, je bila na četu vsega prava. Poraz sovražnika je dajal zmagovalcu vso oblast in uineval vse starejše pravice. A kakor dobiva nevesta v navadnem življenju doto, če je kaj pri hiši, so s kneževskimi porokami tudi dežele dobivale nove gospodarje. V tem oziru je imela Avstrija toliko sreče, da jo je izražal celo pregovor: Bella gerant alii, tu felix Austria, nubes!

Kakor je bilo na ta način v ugodnih okoliščinah lahko pridobivanje, tako tudi izgubljanje ni bilo posebno težko. Skoraj čez noč so nastajale velike deželne zveze; nenadoma so se pa zopet delile in trgale. Kakor v privatnem pravu so otci zahtevali dedščino po starših, in dežele so bile prav tako pogostoma predmeti sporov kakor med navadnim prebivalstvom njive in travniki, krave in omare. Ali medtem, ko se procesi zaradi vsakdanjih testamentov opravljajo pred sodiščem, so se spori zaradi dinastičnih dedščin pogostoma reševali na bojišču in stroški so se plačevali z rdečo krvjo.

Bodočnost držav je bila v teh razmerah skrajno negotova, ker so ni dal otroški blagoslov nikakor vnaprež preračunati. Vsako priliko kakšnega

dednega spora so pa z velikim veseljem porabili tudi oddaljeni, včasih zelo problematični sorodniki, močni sosedje in vsakovrstni tekmeči, ki so izkušali vsako nejasnost razjasniti sebi v prid. Če so v kakšni skupini se iz teh ali onih razlogov živele kakšne centrifugalne sile, je bila možnost razpada tem večja. Taka stremljenja pa so bila zelo razumljiva v dobi, ko države niso stonole na narodih, ko sploh ni bilo narodne zavesti, ko pa so živeli spomini na nekdanjo oblast v onih, ki so jo izgubili, in ko je častihlepnost posameznih plemenitav z večjo ali manjšo realno upravičenostjo lahko gojila drzne, ponosne nade.

V onih deželnih skupinah, ki so se po vsakovrstnih avanturah združile pod habsburško oblastjo, je bilo dovolj elementov, ki so silili iz enote. Bilo je pa tudi drugod veliko poželjivih oči, ki so se upirale v te dežele in upale, da pride čas, ko bo roka lahko pograbila, kar so sesali pogledi.

Ogrska je pripadla Habsburžanom, ko je Ivan Zapoljski podlegel Ferdinandu; ali boji niso bili s tem končani, upornost je neprenehoma tlela dalje in vsakeč je izbruhnil njen plamen. Še začetkom 18. stoletja je Rakocijeva vstaja in proglašenje ogrske neodvisnosti v Inodu povzročala Dunaju velike pregledave. Usoda Češke se je odločila v bitki na Beli Gori 8. novembra 1620., v kateri je bilo češko plemstvo poraženo; usmrtili, pregnanstva in konfiskacije, zator nekatoških cerkev in uničenje ustave, ki je sledilo katastrofi, je zapustilo v deželi polno bridkosti in ogorčenosti. Veliko nezadovoljstvo je bilo v planinskih deželah zaradi Ferdinandovega pokatoličevanja. Turki so bili šele pod Leopoldom premagani: leta 1699 jim je mir v Karlovcih odvzel ozemlje med Donavo in Tiszo, ali nihče še ni mogel prisegati, da je turška nevarnost odvrnjena za vse čase. Francija je prežalila Španijo, drugi sosedje pa so imeli druge želje.

Dne 1. novembra 1700. je umrl Karol II., zadnji Habsburžan na španskem prestolu. Avstrijski cesar Leopold I. je zahteval nasledstvo za svojega drugega sina Karla, kakor se je francoski kralj Ljudevit IV. odredel svojim pretveznim pravičam do španske dedščine v prid vojvodi Filipu anžuskemu, ki je prišel 18. februarja 1701. v Madrid kot kralj. Francoski Ljudevit in nemški Leopold sta se sklicevala na pravice sorodstva. Oba

sta bila sinova španskih princes. Oba sta imela španske princeze za žene. Iz spora za lepo dedščino je nastala vojna, ki je spravila malone vso Evropo po konce, in se je razširila še preko morja.

Za Leopolda pa ni bila Španija edino vprašanje. Josip, njegov prvi sin, je imel dve hčeri, pa nobena sina, njegov brat Karl, ki naj bi dobil špansko krono, pa sploh še ni bil oženjen. Kakor v Španiji po smrti Karla II. bi se bilo tudi tukaj lahko zgodilo, da izumre moški rod; in kaj bi tedaj moglo nastati, je kazala španska vojna.

Skrbi, ki so rojile Leopoldu po glavi, so porajale dne 12. septembra 1703. tajni pakt z njegovimi sinovoma. Cesar je tedaj še upal, la pribori sreča orožja mlajšemu Karlu špansko krono, starejši Josip pa je imel slediti očetu. V eni in drugi liniji je bilo nasledstvo pridržano sinovom po pravu prvenstva; če bi tu ali tam izumrl moški rod, pripade pravo nasledstva prvorojeni hčeri; ako bi pa ena ali druga loza popolnoma izumrla, se združijo vsa posest v obitelji. Tako je bilo dogovorjeno "za blaginjo krščanstva".

Leopold ni učeal konce španske vojne, ki je trajala dvanajst let. 5. maja 1. 1705. je umrl, in Josip I. mu je bil naslednik. Njegova vlada je bila kratkotrajna. Že 17. aprila 1711. je legel v grob, in ker ni imel sinov, je zasedel mlajši brat Karol VI. izpraznjeni prestol. Otrok takrat sploh še ni imel. Vprašanje bodočnosti je postalo tem akutnejše, ker je bilo pravo nasledstvo v deželah različno. Veljavnost tajne pogodbe med očetom in sinovoma je bila dvomljiva. Razuntega tudi niso bile razmere več take kakor ob sklepu pakta. Karol VI. je bil še edini moški Habsburžan; njegove nade na špansko krono pa so medtem že zelo splahnele, dasi je bilo francosko orožje dolgo časa nesrečno, tako da je bil že Ljudevit prošil za mir in bi ga bil tudi podpisal z velikimi žrtvami, če ne bi bili zahtevali od njega, da naj s svojo vojsko pomaga izgnati svojega vnuka iz Španije. Po zimi leta 1710. se je vojna sreča obrnila, Angleži so 8. decembra ujeti, Starhemberg je bil dan pozneje premagan pri Villa Viciosa, 14. marca 1713. so Avstrijci definitivno kapitulirali in zapustili Španijo.

Preden se je to zgodilo, je pa storil hrvaški sabor v Zagrebu važen sklep, ki je pravzaprav spravljal vprašanje nasledstva v tir. Meseca maren

1712. je sprejel predlog zagrebškega škofa in podbana, da pripada pravo nasledstva za Hryaško, Slavonijo in Dalmačijo onemu vladarju, če izumre habsburška moška loza pa oni princesi iz habsburške rodovine, ki vlada na Dunaju in ima pod svojim gospodstvom Avstrijo, Kranjsko, Koroško in Štajersko. Hrvaški zgodovinarji imenujejo ta sklep hrvaško pragmatično saakcijo, in stranka prava opira nanj hrvaško državno pravo.

Prya posledica tega koraka je bila velika nezadovoljnost na Ogrskem, kjer so že tedaj smatrali Hrvaško za neločljiv del svoje države. Ogrska je bila čele na pošunjakem zboru leta 1688. priznala kraljevsko dedno pravo in se odrekla pravice volitve kralja; ali to je veljalo samo za moško lozo, dočim je bila ženska po ogrskem pravu izključena od nasledstva. Konflikt med Ogrsko in Hrvaško je bil torej ošten, in ogrski stanovni so protestirali na Dunaju. Da se reši ta spor in da bi Ogrji priznali tudi žensko nasledstvo, je dal Karol sklicati v Požunu ogrske zaupnike pod palatino-vim predsedstvom. Naposled so ogrski stanovni izjavili, da priznajo pravo ženskega nasledstva, ako ga sprejmejo tudi stanovni ostalih dežel in sklence vzajemno "večno" zvezo, ki bi morala med drugim tudi skupno vzdrževati vojaške posadke proti Turkom in vsebovati tudi carinsko enoto.

Cesar Karol se ni oziral na te sklepe. Monarhizem je bil absoluten; ogrski pogoji pa so bili prav po tem, da bi ga občutno omejili. Iz avtokratičnega načela je izviral njegov sklep, da sam "motu proprio" razglasi zakon novega nasledstva.

To se je zgodilo 19. aprila 1713.: patriotje pravijo, da je bil to rojstni dan sedanje Avstro-Ogrske. Na slavnostnem zboru je dal cesar prečitati pactum mutuae successionis, in potem je sam razložil, da je "všed smrti svojega starejšega brata Josipa I. podedoval vsa njegova dedna kraljevstva in dežele, ter da imajo vse skupaj ostati nezadružene pod oblastjo njegovih zakonških moških telesnih dedičev de jure primogeniture; če pa izumre moško debllo, imajo preiti nerazdeljivo pod oblast zakonških hčera, vedno po redu in pravu prvorojenstva." Ta zakon je označil za "sanctio pragmatica", za slovesno, večno veljavno postavlo.

(Dalje)

Iz Amsterdama poročajo: Tekom debate v nemškem državnem zboru o rumunski mirovni pogodbi je dejal Filip Scheideemann, vodja kompromisnih socialistov, da so v pogodbi točke, ki jih socialisti ne morejo odobriti in zato se hoče njegova stranka vzdržati glasovanja o stvari. Scheideemann je tudi izjavil, da večinski socialisti ne morejo več glasovati za vojni kredit, ker sedanja vlada ne ve, kako je treba ugnati sovražnika.

George Ledebour, voditelj neodvisnih socialistov je pa dejal v debati: "Zdaj, kakor še nikdar poprej, je dolžnost nemškega proletariata, da se pripravi na revolucijo."

Predsednik zbornice je dal Ledebourju ukor za te besede.

Iz Curiha poročajo čez London, da je Avstrija zadnje dni "tipala" pri zaveznikih za mir, ampak da je njena mislija pogorela. V Švico je baje prišel avstro-ogrski diplomat, ki je poskušal priti v dotiko z zastopniki zavezniških držav z namenom, da spozna njihovo stališče z ozirom na nekatera "važna vprašanja". Zavezniški diplomatje so pa odklonili vsak pogovor in odposlanec je odšel domov brez uspeha.

Iz Washingtona javljajo: Uradno poročilo pravi, da so nemške submarinke meseca junija potopile dvajset norveških trgovskih ladij s skupno tonažo 26.833 in pri tem je 31 mornarjev izgubilo življenje.

Iz Pretorije v južni Afriki poročajo: Ministrski predsednik Botha je objavil poročilo, v katerem pravi, da se že dalj časa pojavljajo nemiri v Transvaalu in sosednih kolonijah angleške južne Afrike. Botha dolži nemške agente, da hujskajo domačine na upor; obdolženi so tudi mnogi Buri, ki nasprotujejo angleški vladi. V transvalskih rudnikih se neprenehoma pojavljajo stavki. Nedolgo tega je zastavkalo 3500 domačinov v rudnikih Ferreira v okolišju Johannesburga. Kolonijalne oblasti so aretirale 75 voditeljev in zaplenile večjo količino skritega orožja.

Dunajska "Zeit" poroča, da so nemške vojaške oblasti odkrile v Varšavi veliko zaroto proti sedanjemu poljskemu regentnemu svetu. Zaroto je zapletenih več voditeljev narodne poljske stranke. Zarota je bila naperjena proti Nemčiji in Avstriji.

Iz Amsterdama poročajo: Poslanec neodvisne (manjšinske) socialistične stranke na Nemškem der. Cohn je zadnji četrtlet ostro napadel rumunsko mirovno pogodbo, ko je bila v državnem zboru debata o ratifikaciji pakta z Rumunijo. Kakor poroča Rheinisch-Westfälische Zeitung" v Essen, je dejal dr. Cohn: "Mi bomo glasovali proti tej pogodbi, kajti pravega miru ne prinese, kakor ga ni prinesla pogodba z Ukrajino. Pogodba z Rumunijo ni nič drugega kakor mešetarstvo za petrolej in železnice. Ta pogodba je navaden rop..."

Predsednik zbornice je pri teh besedah ustavil govornika in zahteval, da naj se Cohn posluži "dostojnih" izrazov. Govornik je nadaljeval s kritiziranjem in končno je omenil: "Trajnega miru ne bo nikdar, dokler ne pade militarizem." Nemška zbornica je z večino glasov odobrila mirovno pogodbo z Rumunsko. Neodvisni socialisti so glasovali proti pogodbi.

Iz holandskih virov je prišla v London vest, da ni turški sultan Mohamed V. umrl naravne smrti, kakor je bilo prvič poročano, temveč da so ga ubili turški revolucionarji. Prva vest se je glasila, da je sultan umrl za influenco.

Z Dunaja poročajo čez Amsterdam, da je avstrijski cesar Karl poslal sledečo brzojavko novemu turškemu sultanu: "Nepremagljiva hrabrost naših čet in velika odločnost naših narodov je očala našino zvezo z Bolgarijo in Nemčijo kljub temu, da hočejo naši sovražniki uničiti naše države. Modre, politične ideje, ki so karakterizirale vladno prejšnjega sultana, so ovenčale Turčijo s slavo in pokazale so ji pot do zmage in veličine turškega cesarstva. Toplo želim Vaši vladi sijajno bodočnost."

Stockholmski "Politiken" objavlja zopet poročilo baje iz Petrograda, da je bil bivši ruski car umorjen, obenem da je bila usmrčena njegova žena, sin in hči Tatjana. Poročilo se opira na "izjavo" nekega ruskega duhovna, ki je baje v cerkvi Carskega Sela molil za "pokojnega" Nikolaja.

Havasova časnikarska agentura v Parizu javlja iz Madrida, da so delavske organizacije v Španiji glasovale za splošno stavko, ki naj se prične 15. julija. Rudarji so z veliko večino odbili ponudbo za razsodišče in glasovali za štrajk.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood E'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAZ NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVIC, 634 Main St., Johnstown, Pa.
2. Pom. tajnik: ANDREJ VIDRIČ, 170 Main St., Franklin, Conemaugh, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOČVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1. nadzornik: NIKOLAJ POVSE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROSELY, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERMAN, Box 72, East Mineral, Kan.
1. porotnik: FRANK TEROPIC, R. F. D. 3, Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:

"GAS NARODA." 82 Cortlandt Street, New York City.

Cerjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prosiči pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštne, Expressa, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blaz Novak, Title Trust and Guarantee Co. in take naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Umetni dragulji.

Malokdo je tako premožen, da bi mogel zadostiti želji drage "polovice" po pristnih demantih, rubinih, safirjih in drugih cenjenih draguljih; "hoteti" in "moči" sta vsled cene teh priljubljenih reči večinoma huda nasprotnika. Toda tehnična kemija si je zabila v glavo, da odpravi to nepriliko: oživitvorila je industrijo, ki noče nič več in nič manj, kakor fabriško proizvajanje dragih kamnov.

Označba "umetni" dragulji je praznoprav napaka, ker diši po nižji kakovosti, dočim so ti dragulji ponaredbi iz iste snovi kakor naravni proizvodi; stvar je podobna, kakor če bi kdo ponarejal cekine iz suhega zlata. Kemične sestavine in fizikalne lastnosti so enake do pičice; različen je le nastanek dragulja. Kemik pač posnema z razpoložljivimi sredstvi tvorbo dragocenih kristalov v naravi; zato imenujejo te dragulje tudi "sintetične". Že l. 1848. so se pojavili za malo časa umetni rubini, ki pa zaradi svoje drobnosti niso imeli praktičnega pomena. V začetku našega stoletja se je prvič posrečilo francoskim kemikom, dobiti lepe, velike rubinove kristale, v vsakem pogledu enakovredne naravnim rubinom, in sicer s tem, da so stopili čisto gline z nekoliko kromovega oksida v plamenu pokalnega plina ter naglo ohladili raztopnino. Proces se je medtem izpolnil: več nemških in francoskih fabrik proizvaja zdaj letno mnogo milijonov karatov (karat, enako okroglo 0.2 grama) umetnih rubinov, ki stanejo po razmerju svoje lepote in velikosti po 6 do 18 K, dočim so naravni desetkrat do stokrat dražji.

Nekaj časa prodajajo tudi že umetno narejene modre safirje. Safir sestoji, kakor rubin, iz prozorno kristalizirane gline s primesjo neznatnih množin tujih kovinskih oksidov, ki mu dajejo barvo. Delajo ga tako, da stopo nod izvestnimi pogoji čisto gline, kobaltov oksid ter malece apna in magnezije. Delajo tudi umetne opale, smaragde, turkize in druge, umetne demante pa je dobil že Henry Moissan v Parizu proti koncu prejšnjega stoletja; a ti demantki so tako majhni in njih izdelovanje tako drago, da za prakso nima pomena, dasi je zbudilo opravičeno pozornost v znanstvenih krogih. Znano je, da je demant čist kristaliziran ogljik. Raztopljeno železo ima zmožnost, razkrajati ogljik, ki se ob počasnem ohlajanju kristalizira večjima kot grafit. Moissan je stopil s pomočjo ogromne vročine električnega svetlobnega loka železne opike in prah od lesnega oglja ter slladil raztopnino nenadoma, s tem, da jo je vrge v vodo; pri tem se naglo skrči zunanja lupina in otrpne, tako da nastane okrog jedra visok pritisk, pod katerim se kristalizira del raztopljenega ogljika v obliki drobnih kristalčkov, ki preostanejo, ko razkroji železo v kislino.

KORDIT — OPOJNO SREDSTVO.

Pijača ni edina izkušnja, kateri so izpostavljeni z delom preobloženi delavci v municijskih tovarnah. Šele pred kratkim se je ugotovilo, da je pripisovati velik del pijanosti med ženskami in tudi med primeroma mladimi deklicami v municijskih tovarnah nekemu drugemu, doslej neopazovanemu vzroku, — namreč zvečenju kordita, brezdimne eksplozivne snovi, ki se rabl pri izdelovanju topovskih krogelj in nabojev za ročno orožje.

Dejstvo, da ima kordit prijeten sladak okus, je bilo pravcaro razkritje za številne delavke in obenem glavni vir nevarnosti, nastajajoče iz tega. — Prav nič nisem vedela, iz česa je bila napravljena ta snov, — je rekla neka ženska, ki je imela že šest mesecev opravka s korditom. Nekega dne pa sem vteknila v usta najhjen košček, ter ga pričela žvečiti. Imel je prijeten okus. Nato sem postala precej živahna. Nisem mogla razumeti, kaj naj to pomeni. Po čaju sem zopet pričela žvečiti in ugažalo mi je. Prihodnji dan sem storila isto, in tedaj sem se prestrašila. Pričela me je boleti glava in — bila sem pijana. To je bil konec, vsaj zame. Moja tovarišica pa se je le smejala. Ko pa je vzela s seboj domov večji kos ter ga mogno žvečila, je ni bilo drugi dan na delo.

Učinkovanje kordita kot opojnega sredstva se je najprvo razkrilo tekom južno-afriške vojne. Nekateri angleški vojaki so zapazili v svoje veliko presenečenje, da so lahko deležni vsega razburjenja najbolj močnega narkotičnega sredstva, že žvečijo kordit. Da ne izostanejo zle posledice, je jasno.

Kordit obstaja iz nekako 58 delov nitroglicerina, 37 delov bombazevine in petih delov mineralne masti. Major Jennings D. C. O. je izvedel, da zavživajo njegovi ljudje kordit ter ga je tudi sam poskusil. Našel je, da ima sladak, prijeten in čemee okus, a posledica zavživanja je bila obenem trdovraten glavobol, ki ga ni izpustil celih 36 ur.

Kako delež se je razširila ta zla navada, je težko reči. To velja tudi za vprašanje, če se zavedajo oblasti nevarnosti položaja. Na vsak način pa je treba velike previdnosti od strani delavcev in paznega nadzorovanja od strani vodstva.

Ladjegradniki v Seattlu, Wash., so v minulem tednu izročili plovbnemu odboru tri tovarne parnike iz jekla. V prvi polovici leta 1918 so s temi parniki dogradili v Seattlu trideset ladij.

Kongresnik Lunn iz države New York je predložil zbornico resolucije, ki določa \$50,000 nagrade za prvi polet čez Atlantik.

Kurivna uprava izda navodila za omejitve razsvetljave ulic, reklamnih znamenj in gledališč, da se prihrani premož.

IZDELOVANJE MODERNEGA STEKLA.

Neki francoski pregovor pravi: — Une femme et un verre sont toujours en danger. — Ženska in steklo sta vedno v nevarnosti. — Oba se lahko pokvarita in oba je težko pogrešati. Kdor ljubi analogije, naj gre dalje. Kakor je steklo prvo podalo hišam svetlobo, prinese šele ženska svetlobo v dom. Oba sta lahko le okrasek in igrača, a tudi pomoč pri delu. Nastanek obeh pa je zavrt v bajno temo.

Stare egiptanske stenske slike iz časa 300 pred Kr., ki so jih našli na spomenikih pri Beni Hassanu, nam kažejo že steklarje na delu in kot najstarejši ostanek te umetnosti se nam je ohranil v Londonu spravljen amulet iz leta 3046 pred Kr. Kje in kako je nastalo steklo, kdo ga je "izumil", vse to krije megla preteklosti.

Resnica in poezija se mešata v povesti Plinija o mornarjih, ki so naselili pri gori Karmel na pesek. Mesto kamenov so porabili pri ognju na bregu kose sode z ladje in po končanem obedu so videli, da sta se pesek in soda vsled vpliva ognja strnila v prozorno trdo maso.

Steklarska umetnost se je podedovala skozi tisočletja od rodu do rodu.

Poznali so jo Egiptani, Feničani, Grki in Italci. Povest stekla je neprestano valovanje navzdol in navzgor do viška v času rimskih cesarjev, ko so ustvarjali iz vil bogatov steklene palače s pestrobavrinimi stenami in podi, in ko so izdelovale umetniške roke vaze, vredne po današnjem denarju \$250,000.

Iz grobišč v deželah okrog Sredozemskega morja, iz zasutih mest in razvalin je pridni raziskovalec zopet spravil na svetlo nekdanje krasote, še olupšane od časa, ki je naslikal s pomočjo k-

Italijansko poslanstvo v Washingtonu je prejelo vest, da hoče nemški generalni štab vzeti vse avstro-ogrsko čete pod svojo absolutno kontrolo. Poraz Avstrijcev ob Piavi je tako razjezil nemške poveljnike, da ne zaupajo več samostojni akciji svoje zaveznice. Nemški listi zelo napadajo Avstrijo in avstrijske generale zaradi poraza.

Veliko bolj absolutna še skoraj ne more postati nemška komanda, kakor je sedaj, in tam, kjer je poraz neizogiben, ne napravi niti sam Hindenburg zmage. Nekaj dobrega bi se pa navsezadnje vendar lahko izcimilo iz tega razširjanja nemške avtoritete nad avstrijsko komando; to zapostavljanje avstrijskih poveljnikov je namreč skoraj edina metoda, s katero bi bilo mogoče doseči, da bi nezadovoljnost v armadi dozorela do revolte. Kajti naposled bi se morda tudi med avstrijskimi generali našel kateri, ki ni le pozlačen hlapec in čigar kri bi utegnula zavreti ob moralčnih klofutah, prihajajočih iz Berlina.

V Pariz je prišlo poročilo iz Lisbone na Portugalskem, da so sledili zborovanju ondotnih revolucionarnih strank iagredi, pri katerih je bilo več oseb ubitih in ranjenih. 243 oseb je bilo aretiranih.

Če je sedaj švicarska meja ozaljšana z enako trojno ograjo, je to znamenje, da se je moral tok dezerterjev obrniti na švicarsko stran in da mora biti begunstvo res znatno, kajti zaradi par uskokov se ne delajo take z znatnim delom in še znatnejšimi stroški spojene naprave.

Gotovo ni na svetu nobene armade, v kateri se ne bi pojavljali posamezni dezerterji. Ampak nikjer še ni bilo čitati, da bi bili n. pr. Francozi zgradili svojo mejo. Po tem se lahko sodi, da je v nemški armadi posebno nagnjenje za dezertiranje; in to mora imeti posebne vzroke, katerih ni težko ugeniti.

Te dni je bila v časopisih sledeča vest: "Depesha iz Budimpešte čez nevtralne roke pravi, da je ogrski ministrijski predsednik Wekerle v državnem zboru priznal, da so Italijani vjeli 12,000 Avstrijcev ob Piavi. Wekerle je dejal, da noče tajiti dejstva, da se je ofenziva ponesrečila in da znašajo skupne izgube okrog 100,000 mož, toda velik odstotek izgub je nastal vsled boleznih med vojaki.

Ogrski domobranski minister Szurmay je odgovoril na kritiko v zbornici glede ponesrečene ofenzive, da ni moglo poveljništvo vedeti za dež in povodenj, ko je delalo načrt za ofenzivo. Poveljništvo je izvršilo veliko delo s tem, da je še o pravem času umaknilo armado čez Piavo in preprečilo še večje izgube."

To je eden tistih množičnih telegramov, o katerih se ne more vedeti, če poročajo resnico ali ne. Amerika je od Nemčije in Avstro-Ogrske, posebno od zadnje tako odrezana, da je v večini slučajev nemogoče kontrolirati, kaj je v poročilih, ki prihajajo sem, resnično, kaj pa ne. Razni poročevalci in gotove kancelarije izkrabljajo ta položaj, da se lažejo na debelo in se skušajo delati "dobro poučene", kjer so v resnici le nevarni. Tako smo neko znano kancelarijo v Washingtonu že parkrat zasačili, da je brezobrazno falsificirala vesti.

S tem Wekerlovim govorom je tudi tako. Mogoče je, da je res govoril, kar se telegrafira, mogoče je pa tudi, da ne ve o tem govoru nihče razni

slin in kovin v zemlji na to steklo najkrajše barvne efekte.

Nova doba prvotna steklarske umetnosti se pričena s ponosnim dviganjem in naraščanjem beneške republike. Murano je postal otok tisočih akkrivnosti in smrti na kazen je bila gotova enemu, ki bi jih izdal. Skrivanje pa je bilo zaman. Napredka kulture ni mogoče več ustaviti ali zapreti kakor nekoč, ko je dal po neki pripovedki cesar Tiberij usmrtiti iznajditelja "prožnega ali upogljivega" stekla, ker bi moglo slednje vzeti zlato ali srebru vsako vrednost.

Steklarska umetnost je prehodila pot preko Alp, in Češka s posebno dobro kremenčevno zemljo je postala domovina steklarske industrije, kajti staro rokodelstvo se je v resnici razvilo v industrijo.

Tudi v Novem svetu je nastala kot prvo industrijsko podjetje steklarna v Jamestownu. Prva za vsakdanjo porabo, da se odženejo vremenske neizgode od hiše ter pripusti vanjo solčna luč. Druga pa kot trgovsko podjetje za izdelovanje steklenih biserov, s katerimi je bilo mogoče slepariti uboge Indijance in jih pripravljati ob lastnino.

Steklo kot nosilec kulture! Gleda tega bi se lahko napisalo celo poglavje. To velja tudi glede drugega predmeta: Steklo kot merilo kulture! V antični periodi se je muzivno stalilo skupaj, v bešeiki izpihalo po vseh predpisih lepe oblike, dočim se dandanes brusil. Čim bolj pa raste čistost in natančnost postopanja, tem bolj se izgublja barva in učinkovitost lepota. Moderno stremljenje se nahaja sicer zopet na lovu za krasnimi barvnimi efekti starih gotskih cerkvenih oken, a romantika pretekle dobe se ne da oživet v kemični retorti in ne da se umetno ponarediti plemenitajevica stoletij. Znamenje današ-

njih časov niso nežne, v vseh barvah izpreminjajoče se cvetke Tiffanyja, temveč "Cut Glass" iz velikih tovaru v Ohio.

Amerika zavzema danes na polju brušenega stekla prvo mesto, katero najbrž tudi obdrži. Trde oblike, mrzla jasnost, blestenje ostrih robov, vse to ustreza naši moderni civilizaciji, ki ljubi bahavost ter ne zna več ceniti nežnega, ljubkega in barnega.

Kakor vsa ta brušena umetnost, je tudi njena tehnika veliko manj romantična, kot je bila ona preteklih dni.

Pri dobrem brušenem steklu se prenese rizba najprvo na jekleno kolo ter se izvede najprej na kamenitem kolesu. Kopelj v neki kislini vzame zadnje robasti, in zadnji blesk daje postopanje z lesnim kolesom.

Vse postopanje je precej zamudno ter vsled tega drago. Premetenj tvorničarji so že dolgo razmišljali, kako bi pospešili in s tem obenem pocenili postopanje. Po novem postopanju se stisne steklo v zaželeno obliko ter se produkt le še nekoliko izbrusi. Pri tem se dosežejo precej dobri uspehi, asiravno se ne more poznavaavle premotiti, ako pozna razliko glede svetlobe, zvoka in ostriosti brušenja.

Že star pregovor pravi, da je poznati steklo po zvoku. Z njim se godi prav tako kakor s plemenitimi kovinami. Čim finejša je zmes, tem polnejši in ostrejši je zvok pri udarcu. Tudi v ponarejanju brušenega stekla koraka. Amerika na čelu vseh dežel in za hišno porabo tvori strodomodno oblikovani izdelki stisnjenega stekla zaželjivo nadomestilo za pravo brušeno steklo.

Kot okras pa ima slednje svojo pravo veljavo. Glede steklene posode v hiši pa velja v polni meri poljski pregovor, ki pravi: Kozarec in otrok nima človek nikdar preveč.

poročevalca. Ravno v tem, da so poročila tako nezanesljiva, je največje zlo, ker se na podlagi takih vesti ne more priti do pravih sklepov.

Zakaj je dvomljivo, da je Wekerle res tako govoril, kakor pravi telegram? Zato, ker ne spada odkritosrčnost ne v Avstriji ne na Ogrskem med čednosti oficelne politike, posebno tedaj ne, če je treba priznavati neprijetna dejstva. In katastrofa ob Piavi se gotovo ne more šteti za prijetno.

Bilo bi pa vendar zelo dobro vedeti, kaj je Wekerle v resnici govoril. Njegove besede, naj bi že bile kakršnekoli, aveda ne izpremene dejstva, da se je Avstriji ob Piavi zelo hudo godilo. Toda od Wekerlovega in Szurmayevega govora ni treba, da bi izvedeli ta fakt. Čim večja je bila avstrijska katastrofa, tem manj žele na Dunaju, da bi ljudstvo izvedelo resnico. In zaradi tega bi bilo izredno zanimivo poznati pravo vsebino Wekerlovega govora. Če so bile njegove besede res take, kakor pravi brzojav, bi bilo sklepati, da delajo v Budimpešti zopet politiko brez obzir na Dunaj in proti Dunaju.

To se pa godi redno tedaj, kadar se avstrijski polovici slabo godi in se Madjari čutijo močne; navadna posledica je v takih slučajih, da izsili madjarska oligarhija kaj od avstrijske mevrzavazije. Da se Avstriji slabo godi, zunaj in znotraj, je pač splošno znano; treba bi bilo le vedeti, kakšne namene imajo zopet v Budimpešti.

Havasova časnikarska agentura v Bazlu poroča, da prihaja veliko število nemških dezerterjev v Švico. Nemčija je zgradila ob meji trojno žično ograjo in ena ograja je elektrizirana, a kljub temu se množe nemški dezerterji.

Kakor je znano, je na enak način zagrajena holandska meja, in sicer že davno, kajti dezertacija se bile v nemški armadi od začetka vojne na dnevnem redu. Med Belgijo in Holandijo je imela ograja seveda tudi drug namen, namreč preprečiti beg Belgijcev v sosednjo nevtralno državo.

Official Bulletin v Washingtonu prinaša v 347 izdaji sledečo vest:

Odkar je ta vlada podala izjavo dne 29. maja z ozirom na narodne aspiracije za osvoboditev Čeho-Slovakov in Jugoslovancov, so skušali nemški in avstrijski uradniki in zagovorniki krivo tolažiti in popačiti razlago njenega manifesta. Da ne bo napačnega razumevanja z ozirom na pomen izjave, je državni tajnik danes zopet naznanil, da je pozicija vlade Združenih držav, da se vse veje slovanskega plemena (slovanski narodi) popolnoma osvobodijo nemške in avstrijske vlade.

Amsterdamski poročevalec londonskega "Expressa" javlja, da je govoril z nekim nevtralnimi žurnalistom, ki je bil gost nemškega generalnega štaba ob času bitke pri Soissonsu. "Nemške izgube so bile ogromne," je dejal dotični žurnalist. "Čeli polki so bili uničeni in videl sem cele mase mrličev, ki so jih zvezali z žico v velike snope in odpeljali v Belgijo, kjer so jih sežgali v plavžih. Nemei niso imeli toliko delavcev, da bi bili izkopali grobove za vse mrličev."

Podobne vesti so prihajale že prejšnja leta. Sežiganju gotovo ne bi bilo oporekati; ampak plavži namesto krematorija zbujajo vendar občutke, ki so v kričeem nasprotju s čojni človeške pietete.

ODKOD IME CANADA?

Mnogo se je že razpravljalo o tem, odkod je dobila Canada svoje ime. Najprej najdemo to ime v Jakob Cartierjevih risbah, ki predstavljajo svetlevid Canade. Cartier je na svojem potovanju leta 1525 iskali pot v Indijo. Prišel je do velike reke, katero je imenoval reko sv. Lavrenca. Prodiral je ob reki proti zapadu misleč, da pride ob njej do Indije. Prišel je približno do današnjega mesta Montreal.

Spremljala sta ga dva Indijanca. Ob bregu je zagledal vas. Vprašal je Indijanca, kako se naselbina imenuje. Indijanca sta mu odgovorila: "Canada", kar pomeni v njihovem jeziku vas.

Ime je zapisal in od tedaj vidimo v njegovih zemljevidih ozemlje ob južnem delu reke sv. Lavrenca označeno z imenom "Canada".

To ime se je potem preneslo na vse ozemlje med Atlantikom in Pacifikom.

Novi tovarni tarif na železnica je postal veljaven v torek, toda kurivna uprava je izdala naredbo, da ne smejo trgovci s premogom podražiti premoza, za katerega so plačali staro prevoznico ceno. Trgovci smejo le tedaj prišteti ceni povišano prevoznino, če so jo res plačali.

Družba American Railway Express je prevzela s prvim julijem vse ekspresne pošiljave, ki so jih dotlej prevzale in dostavljale ekspresne družbe na jugu in Adams, American in Fargo. Stare družbe bodo doslej samo korporacije, ki bodo posedovale za \$33,000,000 delnic v American Railway Express družbi, ki ostane pod nadzorstvom železniške uprave.

V državi Colorado bodo odslej določali cene odbori, ki bodo pod nadzorstvom državne živilske uprave. Vsak okraj v državi bo imel svoj odbor, ki se snide enkrat v tednu, da zasliši in reši pritožbe proti profitarstvu. Odbor bo vzel vsakemu trgovcu dovoljenje za dobo vojne, če se mu dokaže, da je zahteval višjo ceno, kot jo je določil odbor.

T. E. Williams, bivši ravnatelj pri Lindquist Cracker kompaniji, bo šef divizije v državni živilski upravi za določanje cen.

Uradniki živilske uprave so že sili živilskega profitarstva v tej državi, in konzumentje seveda tudi. Uravnave odrebe niso dosegle namena. Profitarstvo je cvetelo, dasiravno so se uradniki pošteno trudili, da ga odpravijo. Zdaj je živilska uprava zagrabila "bika za roge" in sklenila, da določi cene in pazi na to, da se trgovci ravnaajo o njih.

Iz New Yorka poročajo: Odslek občinskega sveta je sprejel resolucijo, da pojdje policisti od hiše do hiše in doženejo, koliko je praznih stanovanj. Liga stanovaljskih najemnikov je na javnem shodu zaključila, da odpisje v Washington deputacijo, ki naj priporoči kongresu, da sprejme zakon, ki prisili vse profitarske hišne posestnike, da izroče vladi ves dobiček, ki so ga nabrali nad normalno stanarino.

Iz Washingtona, D. C. poročajo: Mogočno se je razvila municijska industrija v Združenih državah v zadnjih mesecih in je dosegla svoj višek dne 27. junija, ko so v vseh tovarnah za malo municijo izdelali v enem dnevu 27.000,000 nabojev.

Opremi department pravi, da ni te množine smatrati za stalno dnevno produkcijo, ampak le predstavlja največjo produkcijo enega dneva.

Dne 29. junija se je dosegel višek v produkciji pušk modela 1917 in 1903. Tega dne so dosegli povprečno dnevno število 10.142 pušk. V tem tednu so producirali 54,794 prenarejenih enfieldovk in Springfieldov. Izdelanih je bilo tudi 3.280 ruskih pušk.

Največ pušk v enem dnevu je sestavil delavec Cahill v Eddy-stonu. Njegovo dnevno delo je znašalo 281 pušk. Delavec povprečno sestavi po dve sto pušk na dan. Ko je tovarna delala za britsko vlado, so sestavili delavec povprečno po 40 pušk na dan.

Iz Sioux Falls, S. D., poročajo: Državni obrambni svet je poudaril pomen, da se zaradi tega biljardne za-pro dne 5. julija.

Stranka

JUGOSL. SOCIALIST. KLUBOV NA ZNANJE

Tajništvo Zveze je pred kratkim poslalo na vse klube načrt pravi, ki jih je izdelal poseben odbor na podlagi odglasovanega referenduma št. 2, 1918, za bodoče poslovanje J. S. Z. Navodila glede razprave o pravilih so bila priložena načrtu. Klub, ki bi slučajno ne prejel pošiljke, naj to takoj naznani tajništvu Zveze.

V par dneh dobe klubi tudi nove formule za mesečna poročila, posebno rubricirana za delitev prispevkov po 3 cente sekijskim odborom. Na podlagi teh poročil bo namreč gl. tajnik delil vsak mesec po 8 cente sekijskim odborom. Zato je potrebno, da pošlje vsak tajnik vnaprejš vsak mesec točno izpolnjeno mesečno poročilo. Navodila za izpolnjevanje so na drugi strani duplikata.

Se enkrat: Ne pozabite poslati tajništvu Zveze vsak mesec točno izpolnjeno mesečno poročilo. Tajništvo J. S. Z.

Za Jugoslovanske socialistične klube v Pennsylvaniji.

Sodrug Birch Wilson, tajnik državne organizacije v Pennsylvaniji, javlja, da morajo naši klubi v Pennsylvaniji, v zmislu odglasovanega referenduma o zvišanju meseč. prispev. za državno organizacijo, plačati po 1 in 1/4 centa več od vsakega člana na mesec. To pomeni, da bodo mesečni prispevki v državi Pennsylvaniji toliko višji, ker bo moral vsak tajnik poslati tajništvu Zveze toliko več za vsako znamko.

Z mesečnim julijem t. l. so znamke v tej državi po 21 1/4 centa, to je pri tajništvu J. S. Z. Tajniki klubov naj to vpoštevajo in se na pram temu ravna, kadar naročajo znamke, da ne bo pozneje zmešnjav. Tajništvo J. S. Z.

Hermie, Pa.

Sodrugom v Herminie naznanjam, da bodo seje Slov. soc. kluba št. 69 zanesprej vsako tretjo nedeljo v mesecu in dvorani Slov. Pen. društva in društva "Prostomisleci", S. N. P. J. Začetek seje ob 2. popoldne. Vsem sodrugom priporočam, naj se polnoštevilno udeležijo prihodnje seje, ker bo na dnevnem redu razprava o pravilih in volitve.

S soc. pozdravom

Anton Zornik, tajnik.

Forest City, Pa.

Člane Jugoslovanske soc. kluba št. 10 pozivljam, da se polnoštevilno udeležijo prihodnje klubove seje dne 14. julija 1918 v navadnem prostoru.

Na dnevnem redu bo veliko važnih zadev, ki se morajo rešiti na prihodnji seji. Sodrug, udeležite se bo bolj redno klubovih sej in posvetite več zanimanja za soc. stranko, v katero spadate.

Jos. Pavšek,

tajnik.

Lawrence, Pa.

Članom Jugoslov. social. kluba št. 184 v Lawrence, Pa., naj služi na znanje, da so redne klubove seje vsak prvi četrtek v mesecu. Vse člane vabim, naj se bolj redno udeležujejo klubovih sej, na katerih imamo skoraj vedno reševati važne zadeve. Zlasti v sedanjih resnih časih je posebno važno, da prihajajo člani redno na seje, da sklepajo res vse članstvo o važnih vprašanjih, ne pa le nekoliko posameznikov. Upam, da bodo sodrug vpoštevati to in da se na ta način poživijo klubovo delovanje.

S soc. ozdravom

Math. Matko,

tajnik.

Jugoslov. socialistična Zveza v Ameriki.

SEKCIJSKI ODBORI:

ODBORNIKI SLOVENSKE SEKCIJE:

Filip Godina, Ivan Molek, Frank Mrgole, Frank Podlipce in Frank Zaje.

Tajnik odbora je Filip Godina, 2814 So. Karlov Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI HRVATSKE SEKCIJE:

Alex Dubravac, V. Franz, Jos. Horvat, M. Lovrenich in Val. Suša.

Tajnik odbora je Jos. Horvat, 2296 Clybourn Ave., Chicago, Ill.

NADZORNIKI:

J. Hoenigman, M. Maurich in Geo. Selakovich.

ODBORNIKI SRBSKE SEKCIJE:

St. Cholic, Peter Kokotovich, Milan Ludić, B. Stojanović in Lj. Ujlo.

Tajnik in blag. odbora je Peter Kokotovich, 2296 Clybourn Ave., Chicago, Ill.

Klubi, ki žele govoriti, naj se obrnejo do tajnika sekijskega odbora.

ZVEŽNI NADZORNI ODBOR:

M. Dimich, J. Jurčich, N. Ribarich, M. Sekulich in Frank Zaje.

Slovenskemu Soc. klubu št. 45 je ostalo še deset letšnjih "Družinskih KOLEDARJOV." Res je nekoliko pozno, toda "Ameriški Druž. Kalendar" ne bo izgubil svoje vrednosti niti drugo leto, ker je mnogo lepega čtiva, zraven tega ima vse polno interesantnih slik, je trdo vezan, skratka, ta kalendar ima vrednost knjige, toda knjiga bi gotovo stala najmanj \$1.00. Če bi ga kdo želel kupiti, naj se obrne na tajnika omenjenega kluba. Cena mu je 50c brez poštne.

Martin Judnič, tajnik.

305 Pavel Ave. Waukegan, Ill.

Waukegan, Ill.

Sodrugom naznanjam, da bo prihodnja seja Slov. soc. kluba št. 45 v nedeljo, 14. julija t. l. in sicer v prostorih Slov. narodne čitalnice na 10. cesti, vogal Sheridan Rd v mr. Rotovi trgovini.

Sodrug! Ta seja je zelo važna; zaradi tega Vas pozivam, da se je gotovo vsi udeležite.

Martin Judnič,

tajnik.

LISTU V PODORO.

Ivan Kaker \$2.00, John Matte 25c. Oba v Milwaukee, Wis. — John Trčelj 25c. Louise Bric 25c. Oba v Lawrence, Pa. — John Jeras \$1.00; po 50c: Math. Pashler, John Rink, John Milosich, John Thomas in Max Slanovec. Frank Kovich 25c. Skupaj \$3.75. Vsi v Homer City, Pa. in poslano po Louis Kveder. — Ignac Smuk, Cleveland, O. 50c.

Skupaj \$7.00

Iz Washingtona D. C. poročajo: Mlinarski odsek pri živilski upravi, ki je od 1. septembra 1917 nadzoroval mline za moko, preneha s poslovanjem. Za vzrok navajajo, da je pridelek pšenice velik in vsled tega da je nepotrebno nadzorovati mlinarsko industrijo. V minolem tednu so bili zastopniki mlinarskih interesov na skupni konferenci z živilskim upraviteljem Hooverjem in na tej konferenci so prišli do zaključka, da je nadzorovanje mlinarske industrije nepotrebno. "Pridelek pšenice bo znašal med 950,000,000 do 1,000,000,000 bušjev" pravi B. A. Eckhart, nadzornik v Chicagu, "kar dokazuje, da bo toliko moke, da bo zadostovala za domače in zaveznike konsumente. Ostal bo še prebiti za leto 1919, če se bodo ravnali po omejitev pri razdelitvi moke."

Iz Washingtona, D. C. poročajo: Vlada se namerava kmalu obrniti do kongresa za dovoljenje, da razpiše četrto posojilo svobode, ki bo znašalo najmanj \$6,000,000,000. Od avtoriziranih zadolžnih jih je ostalo neizdanih le \$4,000,000,000 in zakladniški departament misli naprositi kongres, da dovoli izdati že za \$4,000,000,000 zadolžnice, da se lahko razpiše še večje posojilo kot za \$6,000,000,000.

Znani zamorski institut v Tuskegeju naznanja, da je bilo v prvi polovici tega leta linčnih 35 oseb. Zamorec je bilo 34 in en belopoltni. Med linčnimi osebami so tri žene. V prvi polovici leta 1917 je bilo linčnih le 14 oseb.

Po osem oseb so linčali v Georgiji in Louisiana, sedem v Texasu, štiri v Tennesseeju, dve v Missisipiju, po eno v Alabama, Arkansasu, Floridi, Illinoisu, Severni in Južni Karolini.

Iz Washingtona poročajo: Stanovanjski komisar Eidlitz je priporočil, da naj kongres dovoli poleg dosedanjih \$80,000,000 še \$100,000,000 za delavske stanovanjke in domove v industrijskih središčih.

EVRENSKO TAJNIŠTVO:

Frank Pettich, 803 W. Madison Street, Chicago, Ill.

ARKANSAS:

83. Fort Smith, Ark. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Jovan, R. F. D. 3, Box 137, Fort Smith, Ark. Seje se vsako tretjo nedeljo v mesecu v Jenny Lind, Ark. 107. Huntington, Ark. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Zaje, b. 243.

140. Hartford, Ark. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Spendal, Box 22.

CALIFORNIA:

203. Los Angeles, Cal. — Jugosl. soc. udr., tajnik Paško Jaklašarich, 427 Boylston Ave.

COLORADO:

132. Pueblo, Colo. — Jugosl. soc. klub, tajnik Nick Radovich, 711 E. B. St.

ILLINOIS:

1. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Filip Godina, 2814 So. Karlov Ave. 4. La Salle, Ill. — Jugoslovanski socialistični klub, tajnik Jastin Zaje, Box 428.

6. Chicago, Ill. — Jugosl. Soc. Udr., tajnik M. Lovrenich, 1944 So. Racine Ave.

20. Chicago, Ill. — Jugosl. Soc. udr., tajnik Ila Polich, 2296 Clybourn Ave.

45. Waukegan, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mart. Judnich, 305 Pavel Ave.

50. Virides, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Stempihar, R.F.D. 41, b. W. Seje se vsako 2. nedeljo v mesecu ob 9. uri zjutraj v Miners Hall.

56. E. St. Louis, Ill. — Jugosl. soc. udr., tajnik John Kuk, 324 Exchange Ave.

60. Chicago, Ill. — Jugosl. socialistično združenje, tajnik Luka Uršich 254 W. 31 Str. Drovers 8712

64. Livingston, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Fr. Kreh, Box 667.

67. Springfield, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Berjak, 1920 So. 14. St.

92. Ziegler, Ill. — Jugosl. soc. udr., tajnik Stevo Antonich, Box 138.

110. Staunton, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Ausser, 715 N. Edwardsville St. Organizator Bartil Jakus.

128. Nokomis, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Krantz, Box 242.

154. Sesser, Ill. — Jugosl. soc. udr., tajnik Ant. Sojat, Box 96.

168. Staunton, Ill. — Jugosl. soc. udr., tajnik Jos. Kinkela, Box 378.

177. Lincoln, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Matt Krpan, 726 Wichita Ave.

186. Bond, Ill. — Jugosl. soc. udr., tajnik Jos. Rankar, b. 160.

188. W. Frankfort, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Fr. Pergar, b. 604.

192. Johnston City, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Slivnik, Box 599.

200. Orient, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Tony Kokolj, Box 27.

201. Auburn, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Valent. Potepnik, b. 342.

INDIANA:

11. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bregar, R. B. 3, B. 6-a.

53. Gary, Ind. — Jugosl. soc. udr., tajnik M. Yelavich, 1995 Washington St.

185. Whiting, Ind. — Jugosl. soc. udr., tajnik Mijo Ivosevich, 930 White Oak & Indiana Blvd.

KANSAS:

21. Kansas City, Kans. — Jugosl. soc. udr., tajnik Matto Zvonar 720 Ferry Str.

30. Mulberry, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Krule, R. B. 2, Box 38.

31. West Mineral, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Brezovar, Box 3.

Mineral, Kans. Seje se vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral dvorani št. 6.

34. Frontenac, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Trotter, Box 96.

81. Skidmore, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Valent. Wirtich, R. 3, Box 261, Columbus, Kans.

91. Stone City, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Fine, Box 114.

172. Gross, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Sperdu, Box 53.

179. Edison, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Rod. Kraine, R. 4, Box 230, Girard, Kans.

NEW YORK:

33. New York, N. Y. — Jugosl. soc. udr., tajnik Ivan Della, 525 W. 47 St.

MICHIGAN:

61. Detroit, Mich. — Jugosl. soc. udr., tajnik J. Čičić, 387 Ferry Ave. E.

114. Detroit, Mich. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Vivoda, 242 Engelwood Ave.

MINNESOTA:

22. Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. udr., tajnik Stevo Kasun, Box 457.

MISSOURI:

14. St. Louis, Mo. — Jugosl. soc. udr., tajnik M. Vojnovich, 1846-a So. 14. St.

MONTANA:

96. Bear Creek, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Vrkljan, Box 261.

OHIO:

2. Glencoe, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Chemažar, Box 42.

Redne mesečne seje so vsako 3. nedeljo popol. pri sodr. N. Zlembergerju.

18. Youngstown, O. — Jugosl. soc. udr., tajnik Mart. Kovach, 1121 Springdale St.

26. Neffs, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Karl Dernaž, Box 26.

27. Cleveland, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Andr. Bogataj, 1124 E. 68 St.

Ant. Robić, organizator. — Seje vsak 2. četrtek in četrto soboto ob 8. uri zvečer v mesecu na 1107 E. 61 St.

49. Collingwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Prudich, 14508 Thames Ave.

71. Cleveland, O. — Jugosl. soc. udr., tajnik Peter Mihelich 1319 E. 55 St.

86. Akron, O. — Jugosl. soc. udr., tajnik Pet. Miklos, 310 Sans Ct.

109. Lorain, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Tony Trop, 1691 E. 29. St.

95. Piney Fork, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ciril Medved, Box 85.

122. Maynard, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bregar, Barton, O.

147. Barberton, O. — Jugosl. soc. udr., tajnik Jos. Hornjak, Box 364.

159. Bellaire, O. — Jugosl. soc. udr., tajnik Geo. Vucelich, Box 51.

161. Yorkville, O. — Jugosl. soc. udr., tajnik John Prebeg, Box 327.

189. Blaine, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Gorm Box 167.

PENNSYLVANIA:

3. N. S. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Mark Setler, 953 High Str.

5. Conemaugh, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podboj, Park Hill, Pa.

10. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Povšek R. F. D. 2, Box 23.

12. E. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik John Ujevich 312 Bejch St.

John Gradalin, organizator.

13. Sygan, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kvartich, Box 453.

16. Clairton, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Nick. Jarkelin, Box 34, Blair Sta., Pa.

19. Farrell, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Ant. Boyer, 1120 Greenfield Ave.

32. West Newton, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zorko, R. F. D. 2, b. 113.

57. So. Side Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Jos. Black, 923 Warrington Ave.

59. New Brighton, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik M. Raneč, Box 562, Conway, Pa.

65. Johnstown, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Likar, 701 Chestnut St.

77. McKees Rocks, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Matt Ivankovich, 17 George St.

78. Ambridge, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik John Vranek, 339 Merchant Street. Seje se vsi vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 9. popoldne v prostorih Soc. Ed. Bureau. Organizator John Baraga.

90. Primrose, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Nik. Vilenica, Box 753.

99. McKeesport, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Mato Fisher, Box 178.

100. Ellsworth, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Ant. Januš, Box 706.

104. Woodla, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Jos. Skrtich, 18 Sheffield Ave.

118. Canonsburg, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Bobnar, Box 481.

130. Bessemer, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Math. Benezar, Box 165.

131. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Jokevich 4026 Butler St.

144. Fitz Henry, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Bolitich.

155. Reading, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kočevar, 143 River St.

167. South View, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Anton Rupnik, Box 53.

171. Yukon, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podlogar, Box 126.

173. Moon Run, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Petrovič, b. 134.

178. Whitney, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Debelak, Box 43.

182. Whitney, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Arb, Box 162.

182. Meadow Lands, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Koren, Box 261.

183. Atlasburg, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Klenovick, Box 169.

184. Lawrence, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Matt Matko, Box 112.

185. Bentleyville, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Čebošek, Box 148, Van Voorhis, Pa.

190. Broughton, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Dremshar, Box 303.

191. Burgettstown, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Ludvig Jerlich, Box 279.

195. White Valley, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Chesnik, Box 415, Delmont, Pa.

196. Bishop, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik John Rapich, Box 52, IPTco, Pa.

198. Homer City, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Milosich, Box 505.

202. Henderson, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Albin Karnich, Box 40, Hendersonville, via Canonsburg, Pa.

205. Greensburg, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik M. Mešich, Box 556.

208. Bulger, Pa. — Jugosl. soc. udr., tajnik Fred Turkalj, b. 13.

208. Buena Vista, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Hafner, Box 14.

209. Tacoma, Wash. — Jugosl. udr., tajnik Alb. Ludić, 4707 Winnefred St.

WASHINGTON:

194. Seattle, Wash. — Jugosl. soc. udr., tajnik Luka Pivac, 2922 — 1st Ave

204. Black Diamond, Wash. — Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Krall, P. O.

WEST VIRGINIA:

297. Wendel, W. Va. — Jugosl. soc. udr., tajnik Matto Vukovich, Box 45.

WISCONSIN:

9. Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. udr., tajnik Andr. Tomich, 274 Grove St.

12. Kenosha, Wis. — Jugosl. soc. udr., tajnik Karl Chernohorsky, Box 117.

35. W. Allis, Wis. — Jugosl. udr., tajnik Stevo Dardich 461 — 54 Ave.

122. Racine, Wis. — Jugosl. soc. udr., tajnik John Droblich, 835 Riverview.

180. W. Allis, Wis. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Volčjak, 482 — 54. Ave.

WY

Umor grofa Mirbacha.

(Konec s 1. strani.)

Exchange Telegraph v Londonu pravi, da ima iz ruskih virov poročilo, da je kajzer Viljem takoj, ko je izvedel o umoru grofa Mirbacha, ukazal znanemu tajniku Kuehlmannu, naj prekine vse stike z ruskim poslanstvom v Berlinu.

Ta vest spada med tiste, o katerih verjetnosti ni nič dvomiti. Viljem je impuziven človek in njegova misel zbežlja še pri malenkostnih dogodkih. Če se mu povedalo, da je njegov Mirbach ubit, pa ni po njegovem temperamentu drugače mogoče, kakor da je bil takoj iz sebe.

Splošno velja poslaniki že od starega veka sem za nedotakljive osebe, četudi se ponavljajo umori poslanikov skozi vso zgodovino. Viljem, ki se sicer proketo malo zmeni za mednarodne šege in mednarodne pogodbe in smatra n. pr. pogodbo o belgijski nevtralnosti za "krpo papirja", je pa posebno občutljiv, kar se tiče "njegovih" poslaničkov. Po njegovi ideologiji je namreč tak moč njegov osebnosti zastopnik, kdor užali nemškega poslanika, je užalil kar njegovo "veličanstvo" in kdor ubije nemškega diplomata, je ubil — ne, Viljem ne more reči, da je ubil njega samega, kajti če bi bilo tako, tedaj ne bi mogel gospod kajzer hvalabogu sploh ničesar več reči; ampak na vsak način je tak uboj tako strašan, kakor atentat na Frana Ferdinanda in strašnejši kakor deset umorov, pri katerih je ubitih deset "navadnih" državljanov.

V času takozvane bošarske vstaje na Kitajskem je bil v Pekingu umorjen nemški poslanik. To je Viljema tako razkačilo, da ni le dovolil vo-

jaške ekspedicije na Kitajsko, ampak dal tudi od sebe govoranco, katere bi bilo kakšnega feljvela lahko sram; božanski kajzer je namreč voljale, namenjene za kitajsko ekspedicijo, pozival, da naj ne dajejo nobenega pardona in naj tako postopajo, da bo nemško ime še čez sto let tako strašno, kakor je bilo nekoč hunske.

Vest o umoru Mirbacha je torej gotovo na kajzerja enako ali pa še huje vplivala, in da je ukazal prekiniti stike z ruskim poslanstvom, je tako verjetno, kakor da je po zimi mráz.

Kaj se iz tega dalje izkuha, homo pač še videli.

Da so atentat uprizorili socialni revolucionarji bi bilo soditi po vestih, ki pravi, da sta se napadale po atentatu rešila v neko hišo, ki so jo imeli socialni revolucionarji v svoji oblasti in ki so jo branili s strojnimi puškami. Poročila iz enakih virov govore tudi o hudih bojih, ki so se po atentatu odigrali v Moskvi med boljševiki in njim nasprotnimi socialisti.

Po tem bi bilo soditi, kakor da je bil atentat na Mirbacha ena točka na programu revolte proti boljševikom, o katere končnem izidu ne vedo doslej še nič pozitivnega.

Zadnje vesti, prihajajoče iz Bazla, pravijo, da so socialni revolucionarji priznali atentat. Poročila tudi dodajajo, da je v Moskvi razglašeno vojno stanje, da so bili ostri ulični boji, a da so boljševiki, potlačili revolto.

Uganke po brzojavni žici.

(Konec s 2. strani.)

2. Z Leninom vred je pobegnil na Murmansko, ko je bila razglašena ruska monarhija.

3. Nemei so mu obljubili, da podpro boljševiško vladno, iz česar sledi, da mora biti med njim in nemško oziroma avstrijsko vladno prijazno priščeno razmerje.

4. Proti avstrijski, logično torej tudi proti nemški vladi, s katerima je v bratskih odnosih, organizira revolucijo.

Kakor se vidi, so vsa ta poročila — in našlo bi se jih še nekaj več — v taki krasni logični zvezi, da bi iskal človek v norišnici rešitve pred tako doslednostjo. Morda se pa le dobi še kakšen poročevalec, ki si izmislil kakšno bolj mastno in bolj konfuzno laž, ki bo za nekatere okuse tudi še bolj zanimiva. Težko si je v sedanjih časih ohraniti zdrav žolodec!

Profesor Masarik, predsednik češkoslovaškega narodnega sveta, ki je sam organiziral češkoslovaško armado v Rusiji, je zadnje dni poslal daljšo brzojavko Čičerinu, boljševišnemu komisarju zunanjih zadev v Moskvi, v kateri zanika, da so češkoslovaški nasprotni svetovi, kakor jim je Čičerin očital v nekem intervjuju.

Masarik pravi v tej brzojavki: "Bil sem v Rusiji od maja 1917 do marca 1918 in sem organiziral češkoslovaške čete. Poznam vsako trohico njihovega življenja iz tega časa, vsled česar moram reči, da je Vaše očitjanje nepravilno. Ko so boljševiki dobili vladno v svoje roke, sem takoj strogo zabilal vsem češkoslovaškim polkom, da se ne smejo niti najmanj vtikati v ruske notranje zadeve in polki se držijo tega. Najboljši dokaz temu je, da je boljševiški poveljnik Muravijev v Kijevu priznal oboroženo nevtralnost naše armade. Kar se tiče Ukrajine, smo vedno stali na stališču, ki ga je zavzemal petrogradski svet. Lahko dokažem z listinami, da sem zavrgel mnogo ponudb od vaših političnih nasprotnikov, ki so bile naperjene proti vaši vladi, dasiravno ti na-

Iz Haaga poročajo: Pri volitvah poslancev zadnje sredo je bila izvoljena prva ženska v holandski parlament, in sicer gđ. Groeneweg, ki je bila kandidatinja socialistične stranke. Podrobnosti o ostalem volilnem rezultatu še niso znane, toda vsa znamenja kažejo, da so socialisti dosegli največje uspehe. Holandsko ministstvo namerava odstopiti.

Volitve so se prvič vršile po novem zakonu na temelju splošne volilne pravice za oba spola.

Po vestih z Dunaja, prihajajočih čez Berlin in Amsterdam, so nastale vsled poraza ob Piavi velike spremembe v avstrijskem generalnem štabu. Feldmaršal Conrad von Hotzendorff je odstavljen in na njegovo mesto je imenovan maršal Koevess; šef generalnega štaba Arz von Straussenberg je pa moral dati svoje mesto generalu Krauszju. Vrhovno poveljništvo nad avstro-ogrskimi četami na italijanski fronti je prevzel nemški general Otto von Below.

Iz Amsterdama poročajo: Nekateri poslanci avstrijskega državnega zbora so zadnji tork obiskali ministrskega predsednika Seydlerja in ga opozorili na razširjajočo se govorico na Dunaju, ki se tiče cesarja, posebno pa cesarice. Govorica je po mnenju poslancev "zelo žaljiva in globoko ponižuje cesarski par v očeh patriotskega prebivalstva." Seydler je obljubil, da bo vsako ostro kaznovan, kogar zalotijo pri razširjanju "škan-dalozne" govorice.

Iz Moskve poročajo o krvavi bitki, ki se nadaljuje v okolici Jekaterinoslava med četami nemško-ukrajinske bele garde in revolucionarnimi ukrajinskimi kmeti. Zadnjih je 200.000 po številu in opremljeni so z artilerijo in strojnimi puškami. Tovarne v dotičnem okolju so prazne, kajti delavci so vsi do zadnjega stopili v revolucionarno armado. V provinci Černigov, Mala Rusija, je žvečni položaj zelo slab.

sprotniki niso povsem protirevolucionarni. Lahko tudi dokažem, da sem do nedavna priporočal zavezniškim državljanom, naj bodo dobri z vašo vlado.

Čehoslovaki ljubijo Rusijo in želimo, da je močna, demokratična. Dokazano je, da naši ljudje niso marali načrtov starega režima pod carjem, dasiravno so jim grozili s Sibirijo. Bili smo absolutno lojalni napram Rusiji in naše stališče napram vaši vladi je bilo pravilno. V dokaz naše lojalnosti je bilo dovoljenje polkovnika Muravijeva z dne 16. februarja t. l., da smejo naše čete svobodno odrediti v Francijo, kar nam je dovolil tudi moskovski svet.

Ker nimam še tri mesece podrobnih poročil iz Rusije, ne morem izreči svojega mnenja o sedanjem položaju. Zdi se mi, da se je ta ali oni krajnji svetjal vlad nemškimi in avstrijskimi intrigami in napadom naše čete, ki so v takih razmerah prisiljene, da se branijo. Ne nasprotujem Vaši zahtevi za razorožitev naših čet, ako nam jamčite, da smejo svobodno odrediti v Francijo. Zagotavljam Vas, da Vam želimo mnogo sreče v vašem boju proti skupnemu sovražniku, proti kateremu se bore tudi naši vojaki. Prosim, preiščite stvar, kajti bilo bi sramotno za demokratično, socialistično vladno, ako bi delala napake in s tem podpirala interese našega največjega sovražnika.

Diplomatične depеше iz Vladivostoka pravijo, da je tam mir, odkar so češkoslovaške čete dobile mesto pod svojo kontrolo in razorožile boljševike.

Iz Pariza javljajo: Aleksander Kerenski je povedal časnikarskim poročevalcem Associated Pressa, da je bil ves čas v Rusiji, odkar so boljševiki strmoglavili njegovo vlado. Nekaj časa se je skrival v Petrogradu in pozneje v Moskvi, toda ves čas je bil v neprestani zvezi s političnimi voditelji strank, ki so nasprotovali sovjetski vladi.

Iz Kavkazije poročajo, da so turški vojaški oblastniki ukazali ustreliti več armenskih političnih voditeljev v okrožju Aleksandropolu.

Iz Amsterdama poročajo: Cilj mirovnega pogajanja v Brest-Litovsku je bil končati vojno na vzhodni fronti, toda nemško časopisje posvečuje danes ravno toliko pozornosti Rusiji kakor pred šestimi meseci, ko še ni bilo "miru". Nemci so pričeli spoznavati ne samo to, da iz Rusije ne bo velikih hlebov kruha, temveč da so skoraj potrebne nove "zmage" na ruski fronti, ako hoče Nemčija doseči zmago na zapadu.

Berlinska "Vossische Zeitung" zahteva, da se mora brestlitovska pogodba revidirati in jun-kerji opazujejo z velikim strahom naraščajoče zanimanje zaveznikov za Rusijo in prihajajoči program, ki ga obelodani Amerika z ozirom na razmere z rusko republiko.

Liberalno časopisje prerokuje, da mora s padcem dr. Kuehlmannu pasti nemška vlada. Drugi listi so pričeli svetovati vladi, da naj poskuša doseči sporazum s Francijo, katere je "vedno bolj navezana na Anglijo in Ameriko," čez Francijo pripada Evropi, ne pa Ameriki!

Iz Amsterdama poročajo: Kljub temu, da uradno štetje glasov še ni končano, je že zdaj razvidno, da bo sto poslancev v novem parlamentu približno enako razdeljenih v strankah desnice in levice, vsled česar bo najbrže sestavljena koalicijska vlada. Desnica je po dosedanjem številu pridobila 50 sedežev; katoliška stranka jih je dobila pet, kalvinski pa dvajset. Liberalne frakcije so izgubile 24 mandatov, ki jih ne odtehta pridobljenih deset socialističnih sedežev. Kakor kažejo glasovi, ima socialistična stranka 22 poslancev in bo najmočnejša stranka v levici. Med manjšimi frakcijami levice so tudi neodvisni socialisti in izvoljena sta celo dva boljševika, katerih še ni bilo v nizozemski zbornici. Edina ženska v parlamentu je socialistka.

Iz Washingtona, D. C. poročajo: Distriktno sodišče je pridržalo Frank J. Goldsola, francoskega državljanu, na zahtevo francoske vlade, da ga deportira v Francijo. Obtožnica mu očita, da je pri nakupu tovornih avtomobilov za francosko vladno profitiral več milijonov dolarjev.

Goldsol je star 45 let in je služil kot prostak v francoski armadi. Kasneje je bil dodeljen francoski komisiji, ki je prišla v Ameriko, da pomaga pri nakupu tovornih avtomobilov. Retiran je bil dne 8. marca na zaporno povelje, katero je zapriselga francosko poslanstvo.

Severova zdravila zdravijo v zdraviliščih in domačih

Potne noge

niso samo neprijetno razočaranje, ampak so tudi zelo škodljive zdravju. Potenje dela namreč noge boleče, da človek težko hodi; poleg tega pa dela potenje nog tudi hud in zopern smrad. Čemu bi si torej ne pomagali v tej zadevi, ko imate zato lepo priliko in hitro odpravo? Kupite si

Severa's Foot Powder

(Severa's Prašek za noge). Umijte si noge vsako noč z goriko vodo, zjutraj si pa nadrgnite s tem praškom po nogah, podplatih, petah in med prsti. Denite nekaj tega praška tudi v čevlji in v nogavicah. Ta prašek je najboljšo sredstvo za noge, če se vam potijo, če vas boli, srbi, če so otake in utrujene. Ta prašek dela, da so noge, čevlji in nogavice suhi. Prodaja se v vseh lekarnah. Cena 25 centov.

W. F. SEVERA CO.

CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati jo le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne od 7 do 9 zvečer. Izven Chicagoa živijo bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE"

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakšne slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je akcizi vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odzavejo kake banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potem Clearing House je bil izdelan v Chicago pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housem. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vlad panike ali vojake, so ji takoj prišle na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vreden, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Housem, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet polnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajlnih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonrov.

J. J. Stepien

predsednik

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
1924 Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. cesta.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črno dupe." To pomenja toliko, kakor pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta. Vsek človek mora paziti in hraniti, če le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date na stran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je počenek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričneite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hrailno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Posiljemo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za paretbrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloga in prebitok znaša nad \$6,000,000.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.

CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VILLAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefon: številk 224 M.

LOUIS RABSEL

SHAJALIŠČE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE.,

KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVESNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in polna postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
Chicago, Ill.

SLOVENCI pristopajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanjajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,

2711 South Millard Avenue.

CHICAGO, ILL.

Kenike prejete zastoni.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ.

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalca zasluži popolno zaupanje in čislanje od strani številnih odjemalcev. Malo povljanje een je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Bralno smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji stebel in morali smo cene nekoliko povisati. Vsek prijatelji Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vspeh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh boleznih jih je devetdeset odstopkov povzročenih in spočetih v hladu. Trinerjevo Zdravilno Grenko VINO očisti želodec in odstrani iz notranjčine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen blag zlotvorni tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rdeče vino. V zadevi zabasnosti, neprebravnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slabobe, kakor tudi v žledodnih nepravilnostih, ki rade nadlegujejo ženske ob premembi fitja ali rudarje in druge delavce, ko delajo in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrplosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živec in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; letotako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah. Najnovejšo nagrado so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstvah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave.

Chicago, Ill.